

**— OP BRANDWAG —
DRIE EEUE MILITÊRE GESKIEDENIS
VAN SUID-AFRIKA**

INLEIDING

Die begin, aan die suidpunt van ons land, was beskeie maar doelgerig. 'n Aantal staatsmakers, bouers en toekomstige statestigers het gekom om te bly. Hulle was met 'n vaste wil besiel om moontlike buite- of binnelandse bedreigings die hoof te bied om op dié wyse, onder die voortdurende leiding van die Allerhoogste, dié take te kan uitvoer en volbring wat aan hulle opgedra is.

Vir die Kompanjiesdienare was dit allereers die verwesenliking van die oogmerke van Here XVII; vir die Vryburger die daarstel van gunstige lewens- en ontwikkelingsomstandighede vir hom en sy nageslag, vir die toekomstige Afrikaners.

Waar daar soms stryd gevolg het, het die kolonie se verdediging aanvanklik grotendeels by huursoldate berus. Geleidelik het die kolonis se aandeel in militêre aangeleenthede toegeneem en het die kenmerkende Suid-Afrikaanse kommandostelsel ontwikkel.

Aan die begin van die negentiende eeu het nuwe heersers in die Moederstad en omgewing verskyn wat hul eie militêre tradisies saamgebring en, na verloop van tyd, behalwe in die Kaapkolonie ook in Natal laat posvat het.

Die Groot Trek het gekom en o.m. nuwe ontplooiingsmoontlikhede vir die Boer se militêre tradisies in die Boererepublieke gebied.

Tydens die oorlog van 1880—1881, met Majoeba as 'n hoogtepunt, het die militêre tradisie van die Boer geseëvier.

Gedurende die Anglo-Boereoorlog het die oormag van die Britse leërskare die deurslag gegee, maar terselfdertyd is die bewys gelewer dat die Boer — sowel as 'n gedissiplineerde vegsman en as 'n guerillavegter — oor uitstaande militêre hoedanighede beskik het.

Na 1902 het die verowerde Republieke aanvanklik besettingstroepen gekry, terwyl geleidelik — in Transvaal altans — vrywilligereenhede, wat op Britse lees geskoei was, die koloniale verdediging behartig het.

Die totstandkoming van die Unie het gevolg en in 1912 is, wetlik beskou, die grondslae vir die huidige verdedigingsorganisasie van ons land gelê. Tradisioneel gesproke is die elemente van die verlede tot 'n nuwe eenheid, 'n alomvattende Suid-Afrikaanse militêre tradisie — in die nuwe organisasie sowel as in die stelsel — saamgevoeg.

Op dié grondslag het die Unieverdedigingsmag (UVM) sy geskiedenis kort voor die Eerste Wêreldoorlog begin.

Suid-Afrikaners het aan twee wêreldoorloë deelgeneem, Suid-Afrikaners het die weste bygestaan ten tye van die krisis van Berlyn. Suid-Afrikaners het ook tydens die krygsverrigtings in Korea getoon waartoe hulle in staat is.

Vandag, in ons Republiek, vervul die Suid-Afrikaanse Weermag 'n belangrike rol, naamlik as 'n wagter op die mure om ons vryheid, onafhanklikheid en voortbestaan as 'n vrye en onafhanklike nasie met sy eie lewensbeskouing en sy eie, trotse militêre tradisie, te waarborg en te verseker.

Pretoria, Mei 1968

Die Skrywer

1

DIE GRONDSLAE WORD GELÉ

Die voorgeskiedenis van ons huidige, landsomvattende en op die grondslag van persoonlike diensplig geplaaste verdedigingsorganisasie, bekend as die Suid-Afrikaanse Weermag, gaan terug tot aan die begin van die geskiedenis van die blanke volksplanting aan Tafelbaai.

Reeds op 9 April 1652 het Jan van Riebeeck en die Breë Raad, aan boord van die *Drommedaris*, gelyktydig met instruksies aangaande die bou van die fort, 'n reglement vir soldate, matrose en offisiere uitgevaardig.

Sowel die bou van die fort as die feit dat die kommandeur vergesel was van 'n garnisoensmag van ongeveer sewentig, lewer bewys van die vaste wil van die opdraggewers om die jong nedersetting sowel teen moontlike militêre aanslae van buite as teen moontlike vyandiggesinde inboorlinge te verdedig.

Dit lewer ook bewys van die vaste wil en die begeerte van hierdie staatsmakers om, onder leiding van die Allerhoogste, aan die suidpunt van die wêrelddeel Afrika te bly.

Op die grens van twee oseane, aan 'n belangrike skeepvaartroete wat die ooste met die weste verbind, het 'n klein blanke nedersetting tot ontwikkeling gekom wat ter wille van handelsbelange verdedig is. Aanvanklik was dit die taak van Kompanjiesdienare, maar reeds ses jaar na die aankoms van Van Riebeeck is al die weerbare Vryburgers in 'n skutterskompanie ingedeel.

Hiermee het die verdedigingsbeleid ten opsigte van die Kaap 'n nuwe, belangrike fase bereik. Hulle wat Suid-Afrika as hul enigste vaderland beskou het, is enersyds in die geleentheid gestel om die toenemende inboorlingevaar te help bekamp terwyl daar andersyds ook 'n verpligting op hul skouers geplaas is wat hulle ongetwyfeld met blymoedigheid aanvaar het. Dit was die verpligting om, in geval van nood, behalwe die besittings van die Kompanjie ook eie besit, eie grond en die lewens van eie dierbares teen aanslae te beskerm of te verweer.

Dit was enersyds 'n verpligting, maar andersyds ongetwyfeld ook 'n groot voorreg om in staat gestel te word om met dié doel wapens te mag dra. Die Vryburgers en hul nasate het na die binneland begin uitswerm, die burgermilisiestelsel met sy beginsel van persoonlike diensplig het tot ont-plooiing gekom en 'n deel van ons militêre tradisie geword. Langsaam maar seker het die grense van die eertyds beskeie nedersetting aan Tafelbaai verder noord- en ooswaarts begin skuie.

Op die voorpunt was die Boer en namate die afstande tussen die Moederstad en die steeds verder wykende grense groter begin word, het die voetvolkmilisie meer en meer met die vinnige oorbrugging van aanhoudend groter afstande te kampe gekry.

Die antwoord op hierdie vraagstuk was die perderuiter met sy getroue, viervoetige metgesel en aan burgers is die keuse gegee om by die infanterie of die kavallerie aan te sluit.

In die buiteland het die kommandostelsel, so kenmerkend Suid-Afrikaans en so eie aan plaaslike verdedigingsbehoefte, 'n tydperk van bloei tegemoet gegaan en, na verloop van tyd, die belangrikste weerbare organisasie geword waarvoor die kolonie beskik het.

Onder eie offisiere wat uit eie geleedere gekies is, het hierdie mobiele

wag met sy deeglik geoefende skuts en voortreflike perderuiters 'n waarlik nasionale organisasie geword.

In teenstelling met die lede van die Kaapse garnisoen wat allereers, ookal deurdat hulle in diens van die Kompanjie was, ongetwyfeld die bevordering van die belange van hul here en meesters in gedagte gehad het, was die kommandoede by uitstek hulle wat die handhawing en verdediging van hul eie belange as hul vernaamste taak beskou het. Dr. A. J. Böeseke verklaar dan ook tereg in haar werk, *Die Nederlandse Kommissaris en die 18e eeuse samelewing van die Kaap* (Kaapstad, 1945), dat die burgers in dié tyd 'n belangrike rol as verdedigers van hul land gespeel het.

In 1715 het, aldus dr. P. E. Roux in *Die verdedigingstelsel aan die Kaap onder die Hollands-Oosindiese Kompanjie (1652—1759)*, (Stellenbosch, 1925), die eerste, uitsluitend uit burgers saamgestelde kommando opgetree en daarna het laasgenoemdes die regeringskommando's begin verdring en vervang.

Waar goewerneur-generaal Van Imhoff reeds in die vroeë veertiger jare van die agtiende eeu sy verbasing oor die hoë gehalte van die Kaapse burgermilisie uitgespreek het, het kommissaris Nederburgh en Frijkenius in 1792 nadruklik verklaar: *So hebben wij, by het doen der revue voer de Kaabsche burgerij . . . ons niet genoeg kunnen verwonderen over den goeden staat waarin de cavallerie als infanterie zig voordeed.* Terwyl buitelandse waarnemers só oor die militêre weerbaarheid van ons kommandoede en voetvolk geoordeel het, kom — met betrekking tot eersgenoemde stelsel — P. E. Roux tot die gevolgtrekking dat die stelsel besonder goed aan sy doel beantwoord het en voeg hieraan toe: *Sonder kommando's sou dit amper onmoontlik vir ons voorouers gewees het om hulself te midde van al die gevare en onheile te handhaaf en die pionierswerk van beskawing te voltooi.*

2

DIE VERDERE LOTGEVALLE VAN DIE KOMMANDOSTELSEL

Aanvanklik oorgeneem deur die nuwe heersers het die kommandostelsel veral na die Groot Trek, sy belangrike plek in die verdedigingsorganisasie van die Britsbeheerde Kaapkolonie begin verloor.

Een van die redes was, aldus maj G. Tylden in sy publikasie *The Armed Forces of South Africa*, (Johannesburg, 1954), dat die nuwe militêre gesagdraers dit moeilik gevind het om 'n grondslag te vind waarop gereelde troepe en kommando's gesamentlik met sukses kon optree. Nog 'n rede was dat, as gevolg van die Groot Trek, die geleedere van die kommandoede in die grensgebied, maw van die voorstes onder die voorstes, aanmerklik uitgedun is.

'n Derde rede was die Engelsprekende burgers se voorliefde vir die Britse vrywilligerstelsel wat deur goewerneur sir George Grey, ook as gevolg van die dringende noodsaak om die Kaapse verdedigingsorganisasie te versterk, aangegryp is om dié stelsel aan die Kaap in te voer. In 1855 het die *Cape Town Rifles*, die oudste Kaapkoloniale vrywilligerskorps, sy verskyning in die Moederstad gemaak. 'n Jaar later het die *Port Elizabeth Rifle Corps* gevolg en in kmdt N. N. D. Orpen, JCD, se werke *Gunners of the Cape. The story of the Cape Field Artillery*, (Cape Town, 1965)

en *Prince Alfred's Guard 1856—1966*, (Cape Town, 1967), kan die belangstellende boeiende leesstof oor die geskiedenis van twee vrywilligerkorpse vind wat in dié tyd ontstaan het en waarvan die lede in die verlede by meer as een geleentheid sowel binne- as buitelandse opgetree het. In die twee Boererepublieke het, in teenstelling met die ontwikkelingsgang ten opsigte van die Kaapse vrywilligereenhede, die kommandostelsel 'n bloeitydperk belewe en onder geniale leiers soos 'n genl Christiaan de Wet en 'n genl J. H. de la Rey ongetwyfeld 'n ongeëwenaarde hoogtepunt bereik.

In die jare van die Tweede Vryheidsoorlog het die Boer en sy roer en sy getroue viervoetige metgesel 'n helderol gespeel wat ongetwyfeld, in velerlei opsig, die gemoderniseerde kommando's in hul huidige vorm tot in lengte van dae sal inspireer.

3

TWEE RIGTINGS

Terloops kan hier opgemerk word dat die militêre tradisies, waaruit in die loop van die tyd 'n eiesoortige Suid-Afrikaanse militêre tradisie sou voortkom, in die verlede duidelik sigbaar is. Daar is reeds van die tradisie van die agtiende eeuse kolonis, soos beliggaam in die kommandostelsel met sy eie organisasie, melding gemaak.

Aan die begin van die 19e eeu het die Britse militêre tradisie sy intrede in Suid-Afrika gedoen. In die loop van die negentiende eeu het die oudste element 'n nuwe tydperk van ongekende bloei noord van die Oranjerivier tegemoet gegaan, terwyl in die suide en in Natal die jonger element oorheersend geword het.

Na 1902 sou ook in die noorde, as gevolg van staatkundige gebeurtenisse en as gevolg van die stigting van vrywilligereenhede op Britse militêre grondslag in Transvaal, die Britse militêre tradisie ook daar die toon aangee.

'n Nuwe tydperk het, nadat voortvloeiend uit die Verdedigingswet van 1912, die Unieverdedigingsmag begin ontplooi het, aangebreek.

4

DIE KAAPKOLONIE TOT 1912

Kortliks is reeds na sekere aspekte van die ontwikkelingsgang van die Kaapkoloniale verdedigingsorganisasie in die negentiende eeu verwys. Behalwe dat vrywilligereenhede die kommando's van weleer begin vervang het, is uit Engeland gereëde troepe na die kolonie gestuur. Imperiale troepe sou tot 1921 aan die Kaap vertoef. In laasgenoemde jaar is 'n ooreenkoms tussen die Unieregering en Brittanje gesluit whereby eersgenoemde ook volle beheer oor die landverdedigingsorganisasie van die Westelike Provinsie verkry het.

Waar, as gevolg van 'n aanbod in 1914 die Unieregering tydens die Eerste Wêreldoorlog hierdie beheer tydelik uitgeoefen het, het dié ooreenkoms die verdwyning van die Britse troepe in Suid-Afrika beteken.

Britse eenhede het in die Kaapkolonie skouer aan skouer met vrywilli-

gers geveg, terwyl die bekende *Cape Mounted Riflemen* — die eintlike koloniale Staande Mag — ook geskiedenis gemaak het.

Hierdie bekende eenheid het in 1855 as die *Frontier Armed and Mounted Police* begin om in 1878 die *Cape Mounted Riflemen* te word. In 1895 het die bevelvoerder, wat die titel kommandant-generaal besit het, die rang van kolonel verkry. Na die oorlog van 1899—1902 is die CMR-offisiere o.m. met die opleiding van Kaapse vrywilligereenhede belas.

Teen die einde van sy bestaan, die CMR het in 1913 — nou as die eerste regiment *Zuid-Afrikaanse Bereden Schutters of South African Mounted Rifles* — 'n deel van die Unieverdedigingsmag geword, was die Kaapse militêre organisasie soos volg ingedeel:

- a. Die Departement van Verdediging met kol H. T. Lukin, CMG, DSO, kmdt-genl van die Kaapse Verdedigingsmag, aan die hoof.
- b. Die Mediese Afdeling, bestaande uit die mediese tak met lt-kol G. Knapp aan die hoof.
- c. Die Krygsbehoefte-afdeling, gevestig op Kingwilliamstown, Kaapstad, Umtata, Kimberley en Kokstad.
- d. Die *Cape Mounted Riflemen*, met kol H. T. Lukin, CMG, DSO, as bevelvoerder, met sy eie staf waaronder 'n artillerie-instrukteur, 'n kwartiermeester, 'n betaalmeester en 'n geneesheer.
- e. Die *Cape Mounted Police*, onder kommissaris M. B. Robinson, CMG, en lede van die administratiewe en die uitvoerende takke.

Ten tye van die Durbanse verdedigingskonferensie van 1908 is vasgestel dat die Kaapse strydkragte, met betrekking tot hul onderskeie sterktes, soos volg saamgestel was: Die *Cape Mounted Rifles* — 517 berede troepe, en 60 artilleriste; die *Vrywilligereenhede* — 870 berede troepe, 133 artilleriste, 2,395 infanteriste en 100 lede van die mediese afdeling; die Polisie — 500 berede lede.

Terwyl, ooreenkomstig die Verdedigingswet van 1912, die Staande Mag van die Unieverdedigingsmag op 1 April 1913 sy verskyning gemaak het en die CMR-organisasie op dié dag die eerste regiment *Zuid-Afrikaansche Bereden Schutters* geword het, is die bestaande Kaapse vrywilliger- en kadetorganisasies op 1 Julie van dieselfde jaar ontbind en deur die landsomvattende Aktiewe Burgermag (ABM) en 'n nuwe kadetorganisasie vervang.

5

NATAL VAN OMSTREEKS 1840 — 1912

Die geskiedenis van die georganiseerde verdediging van Natal gaan terug na die kortstondige bestaan van die Voortrekkerrepubliek Natalia (1840—1843), waar die tradisionele kommandostelsel as 'n grondslag daargestel is en elke wyk onder 'n veldkornet, elke distrik onder 'n kommandant en hulle, op hul beurt, onder 'n kommandant-generaal — maw 'n opperbevel — ingeskakel het. Die kommandant-generaal sou slegs in geval van oorlog optree en het dus geen vaste, voltydse pos beklee nie. Na die anneksasie van die gebied deur Engeland het dit die taak van agtereenvolgende Britse militêre eenhede geword om die verdediging van die kolonie te behartig.

Ongeveer gelyktydig met die opkoms van vrywilligerorganisasies in die Kaapkolonie het 'n soortgelyke beweging in Natal begin en het eenhede soos die *Natal Field Artillery*, wat aanvanklik in 1854 as 'n kompanie

van die *Durban Volunteer Guard* begin en in 1892 eersgenoemde naam ontvang het, ontstaan. In dieselfde verband kan o.m. die *Royal Natal Carbineers* (1855) en die *Victoria Mounted Rifles* van die vroeë sestiger jare genoem word.

In 1874 het die *Natal Mounted Police* as enigste gereelde koloniale mag sy verskyning in Natal gemaak. Die bevelvoerder van hierdie organisasie het tot 1895 beheer oor die vrywilligereenhede uitgeoefen en in laasgenoemde jaar het — as 'n uitvloeisel van die toekenning van verantwoordelike bestuur aan die kolonie in 1893 — die Natalse regering geleidelik die verantwoordelikheid vir die verdediging van sy grondgebied oorneem.

Wetgewing in sake die vrywilligerorganisasie het in 1895 gevolg en een van die gevolge hiervan was dat kol J. Dartnell, KCB, CMG, wat 22 jaar die Natalse polisie aangevoer het, as kommandant van die vrywilligers aangestel is.

In 1899 is, met betrekking tot die Anglo-Boereoorlog, ongeveer 2,000 vrywilligers gemobiliseer, terwyl in 1903 die bestaande wet deur die Milisiewet vervang is. Kragtens dié wet het Natal nou oor 'n stelsel beskik wat met betrekking tot die sterkte, indien nodig, deur loting aangevul is.

Interessant is die opmerking van maj Tylden dat, met betrekking tot die reserwes, die nuwe organisasie sterk deur die kommandostelsel beïnvloed is.

Tydens die Zoeloe-opstand van 1906 waarvoor kapt J. Stuart in sy werk *History of the Zulu Rebellion*, 1906, (London, 1913) waardevolle gegewens in militêre verband verstrek, het die milisie die vuurproef goed deurstaan. Waar die vredestrydse sterkte van die milisie op 4,000 bepaal is, was daar op 7 Mei 1906 ruim 4,316 in die veld. Kapt Stuart noem o.m. die volgende, bekende eenhede: Die *Natal Carbineers*, die *Natal Mounted Rifles*, die *Umvoti Mounted Rifles*, die *Durban Light Infantry* en die *Natal Field Artillery*. Verder vermeld hy o.m. verskillende reserwes en die *Natal Naval Corps* en die *Natal Police*.

In die *Natal Civil Service List* van 1908 verskyn onder die opskrif *Militia Department* die name van kol sir D. McKenzie, KCMG, CB, VD, as kommandant van milisie; lt-kol A. T. Wales as kommandant van reserwes en lt-kol W. H. A. Molyneux as kommandant van kadette. Na hierdie opgaaf kom besonderhede oor die *Natal Police* met kol W. J. Clarke as hoofkommissaris voor.

In dieselfde jaar was die sterkte van die Natalse verdedigingsorganisasies soos volg: Milisie — 1,380 berede lede, 251 artilleriste, 687 infanteriste, 30 seiners en telegrafiste, en 74 lede van die mediese afdeling; Natalse polisie — 774 berede polisiemanne en 286 voetpolisie.

Die uitvoering van die Verdedigingswet van 1912 het, net soos dit die geval ten opsigte van die Kaapprovinsie was, ook die einde van die Natalse verdedigingsorganisasie beteken.

6

DIE ORANJE-VRYSTAAT (1854 — 1902) EN DIE TYDPERK 1902 — 1912

In die dertiger jare van die afgelope eeu het die Voortrekkers die Kaapkolonie verlaat en, op soek na vryheid en onafhanklikheid, die Oranjerivier oorgesteek om hulle in die binneland te gaan vestig.

In Natal is aan hulle, as gevolg van staatkundige omstandighede, nie die tyd gegun om tot ontplooiing te kom nie; in die gebiede tussen die Oranje en die Limpopo was dit wel die geval.

In 1852 het die gebied noord van die Vaalrivier, bekend as Transvaal of die *Zuid-Afrikaansche Republiek*, staatkundige onafhanklikheid verkry. Twee jaar later het — nou op Bloemfontein — die onafhanklikheidsverklaring van die *Oranje-Vrystaat* gevolg.

Nou het, in albei Boererepublieke, die geleentheid ontstaan om die tradisionele verdedigingsorganisasie, soos beliggaam in die kommandostelsel, verder uit die bou en — waar nodig — by die eise van tyd en omstandighede aan te pas.

In die *Wetboek van den Oranjevrijstaat*, (Bloemfontein, 1892) is sowel in die grondwet as in 'n aantal ander wette, duidelik na te gaan op watter wyse dit geskied het. Treffend is die uitdrukking *burgerdienst* in die Vrystaatse grondwet waarin verklaar is dat alle burgers van 16 jaar en almal wat op latere leeftyd burgerreg verkry, tot hul 60e lewensjaar onderworpe is aan burgerdiens.

Dan is daar die *Krijgs- en Commandowet* met sy artikels oor die magte van die president, die krygsoffisiere, tw die veldkornette en die veldkommandante, besonderhede oor hul verkiesing, bepalinge met betrekking tot dienspligtigheid, uitrusting en oorlogsmiddels, laers en buit, die samestelling en jurisdiksie van die krygsrade en die moontlikheid om vrywilligerkorpse in die lewe te roep.

Hierdie wet is 'n treffende voorbeeld van die deurwerking van tradisionele opvattinge wat op eie grond ontstaan het, terwyl die wet in sake die oprigting van 'n artilleriekorps van die aanpassingsvermoë van hulle getuig aan wie die land se bestuur en die verdediging toevertrou was.

In die Oranje-Vrystaat was dit die president wat, in tye van oorlog, oor 'n kommandant-generaal — meestal hoofkommandant genoem — as sy regterhand beskik het, wat op sy beurt deur veldkommandante, veldkornette en hul ondergeskikte medeburgers bygestaan is.

Na die onafhanklikwording in 1854 het die Vrystaatse regering onverwyld aan die organisasie van sy strydkragte begin dink. Die toekomstige Basoeto-oorloë het hul skaduwees reeds oor die jong republiek laat val en die eerste kommandowet is reeds in Mei 1854 gepubliseer. President J. N. Boshof, 1855—1859, het op die invoering van tradisionele wapenskouings aangedring terwyl sy voorganger, president J. P. Hoffman, 1854—1855, reeds pogings aangewend het om geskut uit Nederland te verkry. President Boshof het kanonne aangekoop, terwyl tydens president J. H. Brand se bewind, in 1864, besluit is om £10,000 (R20,000) op die begroting te plaas vir 'n *rijdende artillerie van 20 manschappen* wat deur die president vir die beskerming en die veiligheid van die inwoners van die staat sou kon aangewend word. Korpsregulasies het in 1876 gevolg en in 1880 het die korps uit 'n adjudant, 'n luitenant, 'n ser-sant, 'n onderwyser, 'n kapelmeester, 'n betaalmeester en hoogstens 'n dosyn artilleriste bestaan.

'n Nuwe tydperk, nou van bloei en aanhoudende vooruitgang, het aangebreek toe kapt (later maj) R. F. W. Albrecht (1848—1926) in 1880 diens as bevelvoerder van die korps aanvaar het. Kort voor 1899 het die Vrystaatse artilleriekorps noue betrekkings met die Transvaalse Staatsartillerie onderhou, tydens die oorlog het die Vrystaters aan verskillende fronte opgetree Die slag van Paardeberg het die einde van die slaankrag van die korps beteken.

Behalwe oor hierdie Staande Mag het die Oranje-Vrystaat in die vroeë

sestiger jare en van 1889—1896 oor die *Rijdende Diensmacht* beskik wat aanvanklik, los van die Artilleriekorps, onder kapt Albrecht geplaas is. In 1896 is hierdie organisasie, bestaande uit 'n drietal sersante, 6 korporeals en 81 manskappe, onder die Vrystaatse kommissaris van polisie geplaas en was dit hoofsaaklik met patrolliewerksaamhede belas.

Na die oorlog het die Oranjerivierkolonie, net soos Transvaal 'n deel van die Imperiale besettingsmag behou.

In die stormagtige oorlogsjare het die verdedigingsorganisasies van die *Oranje-Vrystaat* en die *Zuid-Afrikaansche Republiek* verdwyn en terselfdertyd het, behalwe die reeds genoemde besettingsmag, die *South African Constabulary* sy intrede in ons militêre geskiedenis gedoen. Deur hierdie organisasie is 'n netwerk van polisieposte opgebou.

Namate in Transvaal vrywilligereenhede tot stand gekom het, — die Oranjerivierkolonie was nie vir dié gedagte te vind nie, — is 'n gedeelte van die Imperiale troepe aan Suid-Afrika onttrek. In die gebied tussen die Oranjerivier en die waters van die Vaal was hulle o.m. op Bloemfontein en Harrismith geleër en kon niemand op dié tydstip droom dat Tempe in die toekoms 'n belangrike rol in die opbou van die Unieverdedigingsmag sou speel nie.

In 1908 het die polisiemag in die Vrystaat uit 251 berede polisiemanne en 156 voetpolisie bestaan; vyf jaar later sou die weerbare burgers van die sentrale provinsie van die Unie ten volle in die jong, landsomvattende verdedigingsorganisasie van 'n staatkundig verenigde Suid-Afrika ingeskakel word.

7

DIE ZUID-AFRIKAANSCH E REPUBLIEK (1852 — 1902) EN DIE TYDPERK 1902 — 1912

IN 1852, twee jaar voordat die konvensie van Bloemfontein gesluit is, het die Voortrekkers noord van die Vaalrivier kragtens die Sandrivierooreenkoms hul staatkundige onafhanklikheid verwerf.

Reeds voordat hierdie mypaal bereik is, was daar reeds, op die grondslag van die tradisionele gedagtes aangaande verdedigingsaangeleenthede, in die bekende drie-en-dertig artikels wat op 9 April 1844 op Potchefstroom opgestel en op 23 Mei 1849 op Derdepoort goedgekeur is, neergelê dat elke kommandant, onder-kommandant, veldkornet of assistent-veldkornet *van de gewapende magt dezer maatschappij*, wat na wettige oproeping deur die Raad of burgerlike gesag sou weier om die mag wat onder sy bevel staan *in het werk te stellen*, met geldboetes of tronkstraf gestraf sou word.

In die Transvaalse grondwet van 1858 is, onder die opskrif *Over de krijgsmagt en den krijgsraad* o.m. verklaar dat die krygsmag bestaan uit alle weerbare mans van die republiek tussen 16 en 60 jaar en dat — indien nodig — die *kleurlingen binnen'slands, wier Opperhoofden aan haar onderworpen zijn* ook ingeskakel sou word *om in den krijg van dienst te wezen*.

In dieselfde wet is ook verklaar dat die grondgebied van die Republiek in veldkornetskappe en distrikte verdeel sou word en tewens bepaal dat die offisiere uit assistent-veldkornette, veldkornette, kommandante en 'n kommandant-generaal sou bestaan. Soos in die susterrepubliek is al die Transvaalse offisiere by meerderheid van stemme gekies, terwyl, afwykend van die Vrystaatse beginsel, die kommandant-generaal vir 'n

onbepaalde tyd aangestel is. Hier moet opgemerk word dat in die her-siene grondwet van 1889 die aanstellingsduur van die kommandant-gene-raal, die kommandante en die veldkornette en assistent-veldkornette on-derskeidelik op 10, 5 en 3 jaar bepaal is.

Die aandag word veral gevestig op die eed wat deur al die offisiere afgelê moes word en waarvan 'n deel van die inhoud soos volg lui:

Ik beloof en zweer plegtig trouw aan het volk dezer Republiek . . . te zullen gehoorzamen aan de bevelen der boven mij gestelden, volgens de wet, en niets anders te beoogen dan den bloei, de welvaart en onafhankel-ijkheid van het land en volk dezer Republiek.

So het, met die bloei, die welvaart en bo alles met die onafhanklikheid van land en volk voor oë, die offisiere en hul ondergeskiktes van die Transvaalse verdedigingsorganisasie, geskoei op die lees van die komman-dostelsel, die toekoms tegemoet gegaan.

Storms het die Republiek geteister, maar Majoeba het weereens die bewys gelewer waartoe die kommandostelsel in staat was en wat die Boer en sy roer kon vermag.

Net soos die Oranje-Vrystaat het die *Zuid-Afrikaansche Republiek* na verloop van tyd ook sy Staande Mag, die Staatsartilleriekorps, beskik. Die grondslae is in die sewentig jare gelê, terwyl die korps — na sy reorganisasie kragtens wet no 1 van 1896, — 'n tydperk van vooruitgang en bloei geken het. Onder die opperbevel van die kommandant-generaal is die korps gekommandeer deur 'n kommandant in die rang van luite-nant-kolonel en was dit uit die volgende afdelings saamgestel: Die artil-lerie-afdeling bestaande uit Rydende-, Berg- en Vestingartillerie; die veld-telegrafie; die kommissariaat of *intendance*, die musiekkorps; die ge-neeskundige afdeling; die onderwyspersoneel en die smidswinkel en draaiersafdeling.

Waar die naamvan lt-kol-kommandant Henning P. N. Pretorius, SA, altyd aan die opbou van hierdie korps verbind sal bly, het sy opvol-ger lt-kol-kommandant S. P. E. Trichardt, SA, die Staatsartilleriste tot die ontbinding van die korps bly aanvoer. Gebrek aan kanonne het, toe hierdie besluit geneem is, die deurslag gegee nadat die korpslede by verskeie geleenthede bewys het waartoe hulle in staat was.

Terloops kan, met betrekking tot die Staatsartillerie, nog verwys word na die fortebou om Pretoria* en op Johannesburg en die feit dat die voor-malige Staatsartilleriekaserna met sy bygeboue op Pretoria tans nog 'n deel van die Verdedigingshoofkwartier van die Republiek van Suid-Afrika vorm.

In die suide van ons land herinner die gedenkwaardige *Kasteel de Goede Hoop* aan ver vervloë dae, in Bloemfontein verrys die Fort. Durban is tereg trots op sy indrukwekkende militêre bouwerke, terwyl Pretoria sy Krygsmuseum Fort Klapperkop besit. Dit is monumente uit 'n mili-têr-historiese verlede, ryk aan herinneringe, ryk aan tradisie!

Teruggaande na die *Zuid-Afrikaansche Republiek* moet daar nog melding gemaak word van die polisiemag van die Republiek, die *Zuid-Afrikaansche Republiek Politie* (ZARP) wat in 1898 uit 1,348 berede lede en voetpolisie bestaan het terwyl in Swaziland, ook onder beheer van die Transvaalse kommissaris, nog 170 polisiemanne gestasioneer was.

Tydens die oorlog het die ZARP's aanvanklik onder kmdt G. M. J. van Dam, pligsgetrou en tot die einde, die eer van die korps en die Republiek opgehou.

* Sien kmdt. J. Ploeger, bygestaan deur maj. H. J. Botha, *Die Fortifikasie van Pretoria. Fort Klapperkop — Gister en Vandag*, (Pretoria, 1968). Also published in English.

Daar is reeds met betrekking tot die tydperk 1902—1912 en die Vrystaat na sekere verdedigingsaspekte in die twee Britse kolonies noord van die Oranjerivier verwys en vermeld dat die Britse vrywilligerstelsel van dié jare geen ingang in die Oranjerivierkolonie gevind het nie.

In Transvaal het, nadat die *Transvaal Volunteers*-organisasie in 1902 daargestel is, in dieselfde jaar die volgende vrywilligereenhede op Johannesburg ontstaan: Die *Imperial Light Horse*, die *South African Light Horse*, die *Johannesburg Mounted Rifles* en die *Scottish Horse*. Behalwe hierdie berede eenhede is die stigting van die *Central South African Railway Volunteers*, die *Transvaal Light Infantry* en die *Transvaal Scottish Volunteers* na verloop van tyd aangekondig.

In die werke van H. C. Juta en maj B. G. Simpkins kan besonderhede oor die *Scottish Horse* en die *Rand Light Infantry* nagegaan word. Ander eenhede, soos die *Northern Rifles* en die *Witwatersrand Rifle Volunteers*, het kort daarna gevolg; die kadette het hul verskyning gemaak, en in 1908 het Transvaal oor 1,620 berede vrywilligers, 125 artilleriste, 1,080 infanteriste, 500 lede van die genie, 50 seiners en telegrafiste en 200 lede van die mediese afdeling beskik. Die polisiemag het terselfdertyd uit 889 berede polisiemanne en 1,060 voetpolisie bestaan.

As hierdie syfers met dié van die Kaap, Natal en die Oranjerivierkolonie vergelyk word, kan opgemerk word dat die swaartepunt van die gewapende magte in 1908 beslis noord van die Vaalrivier was.

Ook in Transvaal het hierdie organisasie in 1913, as gevolg van die stigting van die Unie en die daaropvolgende verdedigingsreorganisasie, hul bestaanstydperk afgesluit.

8

DIE STREWE NA

INTERKOLONIALE MILITÊRE SAMEWERKING

Dit sou verkeerd wees om te veronderstel dat eers, nadat op 31 Mei 1910 die Unie van Suid-Afrika tot stand gekom het, vir die eerste keer aan militêre samewerking op 'n landswye grondslag gedink is.

Die Zoeloe-onluste in 1906 het, nadat P. Silburn reeds in 1904 in Natal 'n pleidooi vir 'n interkoloniale milisie onder 'n gesamentlike verdedigingsraad gelewer het, bewys dat interkoloniale samewerking in sake verdedigingsaangeleenthede noodsaaklik is.

Met dié doel voor oë het, onder voorsitterskap van die latere lord Selborne, verteenwoordigers van die vier kolonies in 1907 op Johannesburg 'n konferensie gehou waarop o.m. die administrateur van Suid-Rhodesië ook aanwesig was. Tydens hierdie byeenkoms is o.m. die koloniale bydraes tot 'n voorgestelde interkoloniale troepemag soos volg vasgestel: Die Kaapkolonie—1,500, Transvaal—1,000, Natal—500, die Oranjerivierkolonie—500 en Suid-Rhodesië—200. Ook is, tydens dieselfde bespreking die gedagte uitgespreek om 'n interkoloniale Staande Mag in die lewe te roep.

In 1908 is, nou in Durban, verder op hierdie en ander aspekte ingegaan, terwyl — as 'n uitvloeisel van die Imperiale konferensie van 1907 — ook die belangrikheid van militêre samewerking tussen die Britse ryk en Suidelike Afrika ter sprake gekom het. Nog 'n vraagstuk wat by dié geleentheid aandag geniet het, was die beginsel van eenvormige militêre

benamings en indelings, terwyl ook o.m aanbeveel is om 'n militêre kollege vir die opleiding van toekomstige offisiere sowel as reserwe-skietverenigings daar te stel.

In dieselfde jaar het genl lord Methuen 'n memorandum opgestel waarin hy o.m verklaar het dat omstandighede daartoe sou kan lei dat Brittanje sy troepe aan Suid-Afrika sou moet onttrek en dat slegs die Kaapse Skiereiland deur Imperiale troepe verdedig sou word.

'n Jaar later is die besprekings op Pretoria voortgesit, terwyl in die loop van dieselfde jaar 'n Imperiale verdedigingskonferensie in Londen gehou is waar ooreengekom is dat al die dele van die Britse ryk bydraes tot die algemene ryksverdediging sou lewer.

Aan die vooraand van die totstandkoming van die Unie van Suid-Afrika was daar, sowel op die gebied van binnelandse- as buitelandse aangeleenthede van militêre aard, besprekings aan die gang wat van invloed sou wees op die daarstelling van 'n toekomstige uniale verdedigingsorganisasie en die Unieverdedigingsmag van die toekoms.

Suid-Afrika het, op 31 Mei 1910, oor ongeveer 15,000 lede van die Staande Mag, die milisie- en vrywilligersorganisasie en polisie beskik. Die skietverenigings het ruim 8,000 lede getel, Transvaal het oor 988 opgeleide reserviste beskik en altesame 11,250 kadette het die nodige militêre vooropleiding ontvang. Hierdie groototaal is as voldoende beskou om binnelandse moeilikhede die hoof te kan bied.

Die vraag was of die Unie van Suid-Afrika, so spoedig as moontlik, na 31 Mei 1910 oor 'n verdedigingswet sou beskik waarin die voorgestelde verdedigingsorganisasie omskrywe en 'n nuwe, landsomvattende verdedigingstel uiteengesit sou wees.*

9

DIE EERSTE JARE: 1910 — 1912

Met die totstandkoming van die Unie van Suid-Afrika het 'n nuwe tydperk in ons geskiedenis begin. Vir die eerste keer was Afrikaans- en Engelssprekendes, elkeen met sy eie tradisies, ook militêr gesien, onder een en dieselfde regering en binne die grense van een en dieselfde staat saamgesnoer.

Met genl Louis Botha as Eerste Minister, met 'n bevolking van 2 miljoen blankes, 4 miljoen Bantoes, ruim 500,000 Kleurlinge en ruim 150,000 Indiërs, moes die Unie van Suid-Afrika sy plek in die wêreld, sy plek binne die raamwerk van die Britse ryk en, met betrekking tot die onderlinge verstandhouding, ten opsigte van sy uiteenlopende bevolkingselement vind. Om die Unie op 'n stewige grondslag te plaas, was een van die groot take wat die eerste Botha-kabinet in die gesig gestaar het. Die daarstelling van 'n nuwe verdedigingsorganisasie was ongetwyfeld een van die belangrikstes daarvan.

* Met verwysing na die *Official List of the Civil Service Transvaal 1906*, (Pretoria, 1906) en die *Volunteers*-organisasie wat onder die Koloniale Sekretaris se afdeling geplaas was, kan vermeld word dat dié organisasie in 1906 deur luitenant-kolonel O. T. Briggs beheer is, terwyl — volgens die *Transvaal Publico Service List, 1909*, (Pretoria, 1909) — kol P. S. Beves as inspekteur van die *Transvaal Volunteers* werksaam was. In die *Civil Service List of the Orange River Colony, 1910*, (Bloemfontein, 1910) kom 'n lys van veldkornette onder die departement van die Minister van Landbou, genl C. R. de Wet, voor.

Op 31 Mei 1910 het genl J. C. Smuts die portefeuljes van Binnelandse Sake, Mynwese en Verdediging begin beheer en tot 1 Julie 1912 is die administrasie met betrekking tot verdedigingsaangeleenthede deur 'n tak van die Departement van Binnelandse Sake behartig. Vanaf laasgenoemde datum het die Departement van Verdediging as 'n afsonderlike departement begin funksioneer waarin, behalwe die minister, o.m die sekretaris, die latere sir Roland Bourne, 'n belangrike rol gespeel het om die grondslae van die Unieverdedigingsmag te lê. Ten opsigte van die voorbereidende wetgewende werksaamhede kan die volgende besonderhede verstrekkend word:

Aangaande vlootaangeleenthede is raad in Londen ingewen, terwyl tydens die koloniale verdedigingskonferensie van 1911 in die Britse hoofstad besluit is om die Unieregering, met betrekking tot die verdediging van Simonstad en Tafelbaai, nie meer verantwoordelikhede as in die verlede te gee nie.

Genl Smuts was o.m ten gunste van 'n verdedigingsmag van 26,000 man, bestaande uit 'n Staande Mag, 'n groot aantal berede troepe en 'n Aktiewe Burgermag. Kapt J. J. Collyer, later as brigade-generaal o.m. bekend as die skrywer van *Die Suid-Afrikaners met General Smuts in Oos-Afrika*, (Pretoria, 1939), het — in opdrag van die minister — 'n memorandum uitgewerk waarin die plek van die *Cape Mounted Rifles* en gedeeltes van die provinsiale polisie-organisasies in die toekomstige Staande Mag bepaal is.

Op dié wyse het, as gevolg van samewerking tussen die minister en 'n aantal medewerkers, die wetsontwerp *om voorziening te maken voor de Verdediging van de Unie en voor zaken daarmee in verband staande* in die Buitengewone Staatskoerant van 30 November 1911 verskyn. Kort daarna is 'n toeliggende memorandum gepubliseer en daarmee was die voorbereidende werksaamhede afgerond. Binne afsienbare tyd sou die Unie se eerste verdedigingswet die lig sien.

10

DIE WETSONTWERP EN DIE MEMORANDUM VAN 1911

In die memorandum, sowel as in die Verdedigingswet van 1912 is die beginsel van *persoonlike diensplig* neergelê.

Hierdie beginsel, aldus die verduidelikende memorandum, is neergelê *op grond van die oortuiging dat die landsverdediging die verantwoordelikhede van elke burger is*. Soos reeds opgemerk, was hierdie beginsel feitlik van die begin af 'n deel van die Suid-Afrikaanse militêre tradisie en het die kommandostelsel hieruit voortgevloei.

Ten volle is die beginsel, gedeeltelik as gevolg van hoë koste en ondoeltreffendheid, op dié tydstip nie uitgevoer nie. Slegs 'n gedeelte van die lede van die Aktiewe Burgermag sou — in vredestryd — aan 'n vierjarige militêre opleidingsprogram onderwerp word, terwyl ander verplig sou word om by skietverenigings aan te sluit. Laasgenoemde gedagte was aan die Switserse militêre stelsel ontleen, terwyl in ander opsigte — soos uit die volgende oorsig sal blyk — die Britse vrywilliger-beginsel ook in die wet verwerk is.

Organisatories beskou is die aanstaande Unieverdedigingsmag soos volg beplan:

a. *Eerste Linie:*

Aktiewe Burgermag (ABM) 17—25 jaar. Vredestydse opleiding.
Kusgarnisoensmag (KGM), Vrywilligers vir kusverdediging.
Staande Mag („Zuid-Afrikaanse Bereden Schutters”)

b. *Tweede Linie:*

Aktiewe Burgermag Reserwe A. Burgers tot 45 jaar wat vredestydse opleiding van 4 jaar ontvang.

Aktiewe Burgermag Reserwe B. Burgers tot 45 jaar wat lede van skietverenigings is.

Kusgarnisoensmag Reserwe. Oud-lede van die KGM wat hulle vir reserwediens beskikbaar stel.

Veldreserwe ZABS. Bestaande uit oud-lede van die ZABS (vrywilligers) en 'n spesiale groep A-reserviste van die ABM (vrywilligers).

c. *Derde Linie:*

Nasionale Reserwe. Alle burgers van 17—60 jaar wat nie tot die ander linies behoort nie.

d. *Organisasie wat nie te velde optree nie:*

Kadette. 13—17 jaar.

Polisiereserwe (ZABS). Lede van B-reserwe ABM, jonger as 30 jaar, vrywilligers.

Nadat die wetsontwerp aan die Britse regering voorgelê en daarna in die Unieparlement vir die derde maal geles is, het die Goewerneur-generaal op 13 Junie 1912 sy goedkeuring aan wet no 13, 1912 — die *Zuid-Afrika Verdedigingswet* — geheg. Na hierdie handeling het die Unie van Suid-Afrika nou oor sy eie verdedigingsorganisasie beskik.

Ofskoon verdere wetgewing in die vorm van die *Zuid-Afrika Verdedigingswet Wijzigingswet, 1922*, die *Wet tot wysiging van die Verdedigingswet en op Vrygewestelike Magte, 1932*, en die *Wet om voorsiening te maak vir die verdediging van die Republiek en vir aangeleenthede wat daarmee in verband staan*, gevolg het en laasgenoemde wet op 10 Junie 1957 goedgekeur is, bly die wet van 1912 nog — wat die beginsels betref — dié stewige fondament waarop ons huidige verdedigingsorganisasie, bekend as die *Suid-Afrikaanse Weermag*, rus.

Nog in dieselfde maand is besluit om 'n Verdedigingsraad in die lewe te roep met as eerste lede genl S. W. Burger, kol C. P. Crewe, CB, genl C. R. de Wet en kol sir Duncan McKenzie, KCMG, terwyl die Minister van Verdediging *ex officio* as voorsitter en die Sekretaris van Verdediging of 'n ander lid van genoemde departement, as sekretaris van die raad sou optree. Lede is vir 'n tydperk van vyf jaar benoem en die doel van die daarstelling van die raad was om in sake verskillende verdedigingsaangeleenthede geraadpleeg te word en om o.m advies te verstrek op voorstelle waarby die uitoefening van sekere bevoegdhede deur die Goewerneur-generaal met betrekking tot die Verdedigingswet betrokke was.

11

DIE EERSTE JARE NA 1912: 'N VERDEDIGINGS-ORGANISASIE EN DIE VERDEDIGINGSMAG DAARGESTEL

Na die totstandkoming van die Verdedigingswet van 1912, dié wet het op 1 Julie 1912 in werking getree, kon met die opbou van die uniale verdedigingsorganisasie en die Unieverdedigingsmag begin word nadat

die bestaande organisasies en provinsiale verdedigingsmagte ontbind sou wees.

Met dié doel voor oë is op 1 Julie 1912 die poste van kommandant-generaal Kaapse verdedigingsmag, kommandant van milisie (Natal), en inspekteur van vrywilligers (Transvaal) afgeskaf en is die nuwe hoofkwartier van die Unieverdedigingsmag, gesetel op Pretoria, soos volg ingedeel:

a. Die *sekretariële afdeling*, 'n siviele tak, insluitend finansies, onder die Ondersekretaris van Verdediging.

b. Die *Generale stafafdeling*, wat te doen het met militêre organisasie.

c. Die *administratiewe afdeling* betrokke by bevoorrading, vervoer, edm. Ander veranderings wat as gevolg van die reorganisasie aangebring is, was o.m. die volgende:

Die afskaffing van die milisie-, vrywilliger- en kadettehoofkwartierstawe in Natal, die Kaapprovinsie en Transvaal en die vervanging daarvan deur drie bevelvoerings, tw dié van die Staande Mag (onder brig-genl H. T. Lukin, CMG, DSO, inspekteur-generaal Staande Mag), die van die Aktiewe Burgermag (onder brig-genl C. F. Beyers, kommandant-generaal Aktiewe Burgermag) en dié van die Kadette (onder kol P. S. Beves, kommandant van Kadette); die indeling van die Unie in 14 militêre distrikte, en die aanstel van offisiere by die Verdedigingshoofkwartier en in die distrikte.

In laasgenoemde verband kan, met betrekking tot die hoofkwartierstaf brig-genl G. G. Aston, CB, ADC; lt-kol M. C. Rowland, en maj. J. J. Collyer, kapt. N. H. M. Burne en E. Christian genoem word, terwyl o.m. maj W. E. C. Tanner (Natal en Transkei), maj J. J. Pienaar (Oos-Transvaal), maj J. C. G. Kemp (Suidwes-Transvaal), maj G. A. Brand (Suid-Vrystaat), maj S. G. Maritz (Noordwes-Kaapprovinsie), en maj B. D. Bouver (Sentrale Kaapprovinsie) as militêre distrikbevelvoerders aangestel is. Die indeling in militêre distrikte het betrekking gehad op die *Aktiewe Burgermag*, die *Kusgarnisoensmag* en die *Kadette*.

Waar distrikstafoffisiere aan die begin van 1913 aangestel is, is reeds op 1 Julie 1912 51 offisiere van die voormalige militêre organisasies — onder hulle was ook 'n aantal wat onder die Republikeinse bewind gedien het — uitgesoek om 'n kursus in die voormalige Presidentswoning, Bloemfontein, en later op Tempe, te volg om hulle vir die nuwe taak voor te berei.

Hulle was die eintlike *vaders* van die Unieverdedigingsmag en gevolglik kan, as voorbeelde, die volgende genoem word: Lt-kol J. Lewis, CMG, CD; majoors W. E. C. Tanner, J. L. Pretorius, T. H. Blew en E. T. Thackeray; kapteins J. H. Breytenbach, J. J. Pienaar, T. C. Nieuwoudt, H. C. V. Grothaus en J. C. G. Kemp; luitenant P. V. G. van der Byl, A. H. Nussey, S. G. Maritz, J. G. V. Leipoldt, M. J. de Jager en A. J. Brink. Terselfdertyd het deelydse kursusse vir infanterie-stafadjudante op Bloemfontein begin.

Behalwe van hierdie *Zuid-Afrikaanse Militaire School*, moet daar ook melding gemaak word van die *Zuid-Afrikaanse School voor Geweeroefening* (Tempe) en die *Artillerieschool* (Aucklandpark, Johannesburg) waar ook opleidingskursusse gereël is.

Op 1 Januarie 1914 is al hierdie gevorderde militêre opleidingsinrigtings met lt-kol P. C. B. Skinner tot een modelinrigting saamgevoeg. Na die uitbreek van die Eerste Wêreldoorlog het die oorplasing na Potchefstroom gevolg en na dié oorlog is die inrigting op die toenmalige Robertshoogte (vandag: Voortrekkerhoogte) — naby Pretoria — heropen. In 1924 het

die *Suid-Afrikaanse Militêre Kollege* se lang en eervolle bestaan in dieselfde omgewing begin

Terwyl die opleidingsinrigtings vir offisiere teen die einde van 1912 besonder bedrywig was, het die verpligte Burgermagregistrasie in werking getree en het jong Suid-Afrika, te wete hulle wat in 1913 17, 18, 19 of 20 jaar sou word, begin gehoor gee aan die oproep om hulle vir die verdediging van hul vaderland aan te meld.

'n Nuwe mylpaal is op 1 April 1913 bereik, tw die dag waarop die kern van die Unie se groeiende verdedigingsorganisasie, die *Staan-de Mag*, onder bevel van brig-genl H. T. Lukin, inspekteur-generaal van die *Staan-de Mag*, sy verskyning gemaak het.

Vyf regimente, bekend as die *Zuid-Afrikaansche Bereden Schutters* (ZABS) of die *South African Mounted Riflemen* (SAMR), 'n mag van beredenes wat aanvanklik hoofsaaklik polisiewerk in grensgebiede sou verrig maar verder vir enige soort gebeure gereed gestaan het, het sy verskyning gemaak as voorloper van die *Staan-de Mag* van vandag.

Die eerste regiment, onder lt-kol R. C. Grant, DSO, het Kingwilliams-town as hoofkwartier gekry, die tweede regiment, onder lt-kol W. J. Clarke was op Pietermaritzburg gestasioneer. 3 ZABS, 4 ZABS en 5 ZABS met Dundee, Pretoria en Kimberley as hoofkwartiere was onderskeidelik onder bevel van luitenant-kolonelle F. A. H. Elliot, DSO, F. S. Dawson en C. A. L. Berrange.

Die oorblywende dele van die Unie, maw die digter bevolkte stedelike gebiede en die landstreke wat hoofsaaklik deur blankes bewoon is, is aan die sorg van die pasgestigte Suid-Afrikaanse Polisie toevertrou.

In Mei 1913 het die ZABS uit 103 offisiere, 348 onderoffisiere en 1,565 ondergeskiktes bestaan, terwyl die nie-blanke deel uit byna 2,000 Bantoe- en 92 Indiërkonstabels bestaan het. Dan was daar nog 20 Bantoe-drywers met betrekking tot die kanonne en 'n dosyn Bantoebestuurders en diere-oppassers.

Vandag, in ons sterk gemeganiseerde eeu, verbaas ons onself oor die volgende trek- en lasdiere waaroor die ZABS beskik het, te wete 1,676 perde, 606 muile, 'n paar donkies en trekosse en 28 kamele.

Vooruitlopend op die geskiedenis kan ons melding maak van die verdwyning van die ZABS in sy ou gedaante in 1925. Die gedagte om 'n klein, suiwer tegniese *Staan-de Mag* vir uitsluitend militêre doeleindes op te bou en aan te wend, het in die vroeë twintiger jare sterker en sterker begin word. Op 1 Februarie 1923 het as gevolg van hierdie beleid nog slegs die eerste regiment ZABS bestaan om twee jaar later, weliswaar onder die ou benaming, met die *Zuid-Afrikaanse Veldartillerie* as 'n gemengde artillerie- en masjiengeweeenheid saamgesmelt te word.

Daar is reeds vermeld dat die *Cape Mounted Rifles* verdwyn het en dat die ZABS op 'n soortgelyke lees geskoei is. Op 30 Junie 1913 het die milisie-, vrywilliger- en kadetorganisasies aan die vooraand van die oorskakeling gestaan. Op 1 Julie is o.m die volgende naamsveranderings van die vroeëre Kaapse vrywilligereenhede wat nou Aktiewe Burgermageen-hede geword het, deurgevoer. Die *Cape Field Artillery* — die *6th Citizen Battery (Prince Alfred's Own Cape Field Artillery)*; die *Duke of Con-naught and Strathearn's Own Cape Town Highlanders* — die *6th Infantry*; die *Kimberley Regiment* — die *7th Infantry*.

In Natal is, o.m uit die *Natal Mounted Rifles*, die *Umvoti Mounted Rifles*, die *Border Mounted Rifles* en die *Zululand Mounted Rifles*, die *3e Bereden Schutters (Mounted Rifles)* (*Natal Mounted Rifles*) gevorm, terwyl

in Transvaal o.m die ou benaming *Transvaal Cycle and Motor Corps* deur die van *11th Infantry (Rand Light Infantry)* vervang is.

Sommige ou eenhede het as gevolg van die reorganisasie verdwyn, terwyl kragtens Goewermentskennisgewing no 1570, van 9 Oktober 1913, die nuwe Aktiewe Burgermageenhede oor die ingestelde militêre distrikte van die land versprei is.

Op 1 Julie 1913 was die gemagtigde sterkte van die Aktiewe Burgermag, met inbegrip van die pasgestigte vestingartillerie in Kaapstad en Durban, ruim 25,000 en die werklike sterkte op 31 Desember van dieselfde jaar ruim 23,400. Uit hierdie syfers kan afgelei word dat daar op laasgenoemde datum reeds heelwat werk verrig was.

Dit moet ook vermeld word dat die bestaande skietverenigings op 1 Julie 1913 deur 'n uniale organisasie vervang is; dat op laasgenoemde datum brig-genl C. F. Beyers, kommandant-generaal van die Aktiewe Burgermag, kommandante aangestel het wat met die stigting en organisasie van die nuwe verenigings belas is, en dat die nuwe skietverenigings 'n groot sukses was. Binne die eersvolgende twaalf maande het meer as 42,000 burgers aangesluit. Hulle was dienspligtiges wat tydens hul 21e jaar nog geen voltydse militêre opleiding ontvang het nie en verplig was om vier agtereenvolgende jare aan die nuwe organisasie te behoort, vrywilligers van wie verlang is dat hulle in oorlogstyd persoonlike diensplig moet vervul en seuns van 13 tot 17 jaar wat as kadette ingeskryf is. In verband met die organisasie van die Burgermagreserwe en die Nasionale Reserwe kon tot die uitbreek van die Eerste Wêreldoorlog niks op organisatoriese gebied verrig word nie, maar dit weerhou ons nie om te verklaar dat in die militêre geskiedenis van Suid-Afrika 1 Julie 1913 altyd 'n belangrike dag sal bly.

Die Unie het nou oor sy eie verdedigingsorganisasie beskik wat opgebou is op die grondslae van verskillende tradisies wat in die nuwe organisasie beliggaam is.

Dit is ook van belang dat die Afrikaanssprekende van nou af weer belang in die verdediging van sy land begin stel het en vir die eerste maal na 1902 weer 'n leidende aandeel in die land se verdedigingsaangeleenthede begin kry het.

Twêe jaar later, ten tye van die uitbreek van die Eerste Wêreldoorlog, sou die jong Unieverdedigingsmag sy eerste toets ten opsigte van die verdedigingsbeleid — wat vaag in die wet van 1912 omskrywe is — ondergaan.

Voordat aandag geskenk word aan die eerste optrede van die jong Unieverdedigingsmag, word die leser se aandag gevestig op die stigting van die Koninklike Marinevrywilligersorganisasie, onderskeidelik met 'n afdeling in Kaapstad en Durban, wat onder die Britse opperbevelhebber Kaap die Goeie Hoop gestaan het en in Augustus 1914 by die Britse Vloot ingelyf is, en die *Suid-Afrikaanse Vlieënerskorps*.

Laasgenoemde organisasie was 'n skepping van brig-genl C. F. Beyers, kommandant-generaal Aktiewe Burgermag, wat tydens 'n buitelandse reis die waarde van vliegtuie vir verkenningdoeleindes besef het. Hy kan dan ook tereg as die *vader* van die latere Suid-Afrikaanse Lugmag (SALM) beskou word wat, onder leiding van lt-kol H. A. van Ryneveld (later generaal sir Pierre van Ryneveld, CB, DSO, MC) in die vroeë twintiger jare opgebou is.

Vermelding dien verder die Randse staking van 1913, 'n voorloper van soortgelyke voorvalle in 1914 en 1922. Waar die jong UVM in 1913 nog in die opboustadium verkeer het, kon sy lede in 1913 nie aangewend

word om hierdie bedreiging van binnelandse rus, orde en veiligheid te bedwing nie. Die ooreenkoms wat, na die Juliestaking van 1913, tussen die Regering en die stakingsleiers tot stand gekom het, was feitlik nie meer as 'n wapenstilstand of 'n gewapende vrede nie en in Januarie 1914 het die geweld weer losgebars. Nou was die UVM redelik georganiseer, 'n aantal stakingleiers is verban en rus en orde herstel. Op 19 Maart 1914 is die krygswet, wat in werking getree het, buite werking verklaar. Reeds voordat hierdie dag aangebreek het, het die eerste grootskaalse binnelandse optrede van die Unieverdedigingsmag tot die verlede behoort.

12

DIE UNIEVERDEDIGINGSMAG TYDENS DIE EERSTE WÊRELDOORLOG

Terwyl daar in Suid-Afrika hard gewerk is om die spore van die verwoestende Anglo-Boereoorlog uit te wis en tot die daarstelling van die Unie van Suid-Afrika te kom, het twee vyandiggesinde magsblokke in Europa teenoor mekaar te staan gekom. Enersyds het Duitsland, Oostenryk-Hongarye en Italië hulself tot militêre samewerking verplig, terwyl Engeland, Frankryk en Rusland mekaar andersyds in geval van 'n oorlog sou steun. Wedywering op verskillende gebiede het sterker en sterker geword en na verloop van tyd tot 'n bewapeningswedloop gelei. 'n Aantal krisisse het gevolg en as onmiddellike oorsaak van die Eerste Wêreldoorlog was die moord op die Oostenrykse aartshertog Frans Ferdinand, in Junie 1914, die spreekwoordelike lont in die kruitvat. Oostenryk-Hongarye en Serwië — die moorddaanslag het in die stad Serajewo plaasgevind — het in diplomatieke verwikkelings betrokke geraak en eersgenoemde staat het op 28 Julie 1914 oorlog verklaar. Ander moondhede het tot die stryd toegetree en aan die begin van Augustus 1914 was Duitsland, Oostenryk en Turkye in 'n oorlog teen die Britse ryk, Rusland, Frankryk, Japan en Serwië gewikkel, terwyl die V.S.A. se toetrede in 1917 sou volg. Op 10 November 1918 sou die oorlogsrugmoer verstom om 'n ontredderde wêreld agter te laat wat geen blywende rus gegun was nie.

Dit was, soos sekretaris sir H. Roland M. Bourne, KBE, CMG, in sy amptelike verslag oor die jaar geëindig 30 Junie 1921 sou verklaar *oorlog op een schaal die wij in Zuid-Afrika nooit van gedroomd hebben.*

Ten tye van die uitbreek van die oorlog was daar, aldus die Sekretaris van Verdediging in sy reeds aangehaalde verslag, nog nie 'n voltooid verdedigingsorganisasie nie en in dié verband wys hy op die normale funksie van 'n militêre organisasie om hom in vrede tyd op die abnormale, maw oorlog, voor te berei. Maar, so vervolg hy, in die Unie was dit vir ons nodig om vanaf die begin vir die abnormale voor te berei.

Nog 'n vraagstuk wat in 1914 van die allergrootste belang was, was die verhouding tussen die Regering, die volk en sy pasgestigte verdedigingsmag. En wat hierdie allerbelangrikste faktor betref, was daar geen eenstemmigheid onder die volk nie.

Genl Botha en sy kabinet was enersyds ten gunste van deelname aan die stryd en het andersyds, as gevolg van die bestaande ryksinskakeling, geen keuse gehad nie.

Genl Hertzog en sy volgelinge, wat in 1912 die Nasionale Party gestig

het, was daarteen. Gevoelens het hoog opgevlam nadat die Imperiale regering die versoek aan genl Botha gerig het om 'n tweetal hawens van Duits Suidwes-Afrika en die radiosender van Windhoek te beset. Dit het beteken dat militêre optrede buite die landsgrense sou volg, 'n taak wat genl Botha, ooreenkomstig die Verdedigingswet van 1912, deur vrywilligers wou laat uitvoer.

Die gevolg van hierdie en ander wrywings was o.m die bedanking van brig-genl C. F. Beyers, as kommandant-generaal, die optrede van lt-kol S. G. Maritz, wat aan die begin van Oktober 1914 die Unie as 'n onafhanklike republiek uitgeroep het, die proklamering van krygswet op 12 Oktober 1914, die gewapende protes of rebellie onder leiers soos genl C. R. de Wet, oud-kommandant-generaal C. F. Beyers en oud-majoor (nou genl) J. C. G. Kemp, die optrede van die regeringsmagte, die verdrinking van genl Beyers en die teregstelling van kapt Jozef (Jopie) Fourie

Aan die begin van 1914 het die regering die rebellie onderdruk, en met verwysing na die daaropvolgende krygsbedrywe waaraan Unietroepe deelgeneem het, word op grond van die volgende indeling, die volgende gewens verstrekk:

a. *Die veldtog teen Duits Suidwes-Afrika*

Voordat die reeds genoemde uitbarsting in die Unie gekom het, is ten opsigte van die veldtog teen Duits Suidwes-Afrika die volgende militêre maatreëls getref: Daar sou drie magte, onderskeidelik onder leiding van brig-genl H. T. Lukin, lt-kol S. G. Maritz, en kol P. S. Beves na Port Nolloth, Upington en Luderitzbucht opruk, kort na die eerste helfte van September 1914 daar aankom en vervolgens 'n poging aanwend om die suidelike gedeelte van Suidwes te beset.

Hierdie planne het, as gevolg van die optrede van lt-kol G. S. Maritz (Oktober 1914), en die uitbreek van die gewapende protesbeweging in die Unie — voorafgegaan deur die neerlaag wat deur lt-kol Grant en die syne op 26 September 1914 teenoor 'n oormag by Sandfontein gely is — in duie gestort.

Die gewapende protes of rebellie het 20,000 van die 30,000 regerings-troepe aan 'n moontlike verdere optrede teen Duits-Suidwes onttrek en daarna is 'n gedeeltelik nuwe veldtogplan van stapel gestuur:

Die suidelike Uniemag was op Upington saamgetrek, die sentrale mag het Luderitzbucht as basis gekies, die oostelike mag het Kimberley as saamtrepunt gehad en die noordelike mag was op Walvisbaai gestasioneer.

Eersgenoemde mag se doelwit was Keetmanshoop, terwyl die tweede mag op 20 April 1915 op Kabus aangekom en by 'n deel van die suidelike mag aangesluit het. Later is die suidelike-, die oostelike- en die sentrale magte, nou bekend as die suidelike leër, onder genl J. C. Smuts geplaas. Na 'n botsing by Gibeon, op 27 April 1915, is Windhoek beset.

Die noordelike mag het Walvisbaai op Kersdag 1914 beset. Genl Botha het op 11 Februarie 1915, op Swakopmund, die bevel van kol P. C. B. Skinner oorgeneem en, met 'n gedeelte van sy troepe, Windhoek op 12 Mei 1915 beset.

Die verloop van die veldtog, wat met die oorgawe van die Duitse troepe op Khorab (9 Julie 1915) geëindig het is o.m in die amptelike publikasie *The Union of South Africa and The Great War 1914—1918*, (Pretoria, 1924) en deur brig-genl J. J. Collyer, CB, CMG, DSO beskrywe. In laasgenoemde se werk is o.m ook die lesse met betrekking tot die eerste buitelandse optrede van die UVM verwerk.

Met betrekking tot die Uniale troepe wat op 15 Maart 1915 in die veld was, is die volgende oorsig insiggewend:

Magte	Artillerie	Berede	Infanterie	Administratief	Totaal
Noordelike mag	741	12,773	5,864	1,491	20,869
Sentrale mag	575	3,858	5,583	855	10,871
Suidelike mag	117	8,438	—	631	9,816
Oostelike mag	40	2,016	—	420	2,476
Totaal	1,473	27,085	11,447	3,397	43,402

Die koste van die veldtog, met inbegrip van die onderdrukkingsuitgawes in verband met die gewapende protes was ongeveer £17 miljoen (R34 miljoen). In totaal was 67,237 blanke lede van die UVM, waaronder 'n aantal Rhodesiërs, by die veldtog betrokke. Tewens is daar van die dienste van 35,000 nie-blanke nie-vegtendes gebruik gemaak.

Na die einde van die vyandelikhede is Suidwes aanvanklik as 'n protektoraat deur die Unie bestuur. Op 19 Julie 1915 is genl P. S. Beves as militêre goewerneur en bevelvoerende offisier in die verowerde gebied aangestel, terwyl op 30 Oktober van dieselfde jaar eersgenoemde pos verval het toe administrateur E. H. L. Gorges, 1915—1920, met sy werksaamhede begin het. Op 31 Desember 1920 is krygswet opgehef en as 'n mandaatgebied administreer die Unieregering en daarna die regering van die Republiek van Suid-Afrika die gebied, waarin die Unieverdedigingsmag in 1917 en 1922, onderskeidelik na aanleiding van die optrede van kaptein Mandume en die Bondelswarts, genoodsaak was om in te gryp. Teruggaande na die veldtog van 1914—1915 kan ten slotte vermeld word dat lede van die Suid-Afrikaanse Vlieënierskorps in Suidwes vir die eerste keer aan krygsverrigtings deelgeneem het. Besonderhede in dié verband is o.m. deur genl-maj K. R. van der Spuy in sy *Chasing the Wind*, (Cape Town, 1966) beskrywe.

b. Duits Oos-Afrika (1915—1918)

Terwyl die Unieverdedigingsmag in Suidwes-Afrika deur Staande Mag- en Burgermageenhede en ook deur vrywilligers en kommando's verteenwoordig is, het in Duits Oos-Afrika uitsluitend vrywilligers opgetree. Die enigste Staande Mageenheid wat wel in Oos-Afrika opgetree het, was 5 ZABS-battery met vrywilliger-personeel.

Die krygsverrigtings in Oos-Afrika het, onder Britse militêre leiding, op 8 Augustus 1914 met die bombardement van Dar-es-Salaam begin. Ten tye van die begin van die vyandelikhede het Brittanje oor ontoereikende troepe in Oos-Afrika beskik om aanvallend te kan optree. Versterkings is gestuur en aanvanklik offensiewe optrede deur genl Von Lettow-Vorbeck het daarna grotendeels onder beheer gekom.

In April 1915 het goewerneur-generaal lord Buxton, na aanleiding van die gunstige verloop van die veldtog in Duits Suidwes-Afrika, by die Unieregering die moontlikheid van Suid-Afrikaanse militêre hulp ten opsigte van ander Britse oorlogsterreine ter sprake gebring en nadat die toenmalige Britse Minister van Kolonies op 11 Mei 1915 geantwoord het dat sodanige hulp verwelkom sou word, is Suid-Afrikaanse vrywilligers sowel na Europa as na Oos-Afrika gestuur.

Op 24 Desember 1915 het 1 Berede Brigade van Durban vertrek en altesame is 47,521 blankes en 18,000 nie-blankes as vrywilligers na die oorlogsterrein in Oos-Afrika waar die militêre optrede deur die Imperiale

regering bepaal is en die Suid-Afrikaanse vrywilligers in Imperiale militêre diens was.

Op 12 Februarie 1916 het Suid-Afrikaners o.m. saam met Imperiale troepe by Salaita Hill opgetree.

Op hierdie tydstip het genl J. C. Smuts, op versoek van die Imperiale regering, die opperbevel in Oos-Afrika oorgeneem en het Suid-Afrikaners geleidelik die grootste plek in die Imperiale troepemag in Oos-Afrika begin inneem.

Genl Smuts se militêre optrede in Oos-Afrika is o.m. deur brig-genl J. H. V. Crowe, CB, in sy werk *General Smuts Campaign in East Africa*, (London, 1918) en later deur brig-genl J. J. Collyer in sy publikasie *Die Suid-Afrikaners met generaal Smuts in Duits Oos-Afrika*, (Pretoria, 1939) beskrywe. In sy voorwoord tot hierdie werk het genl Smuts lof toegeswaai aan sy teenstanders wat taai volhard het teen 'n getalle-oorwig, terwyl hy van die Suid-Afrikaners o.m. verklaar het:

Hulle het 'n byna bomenslike vuurproef deurstaan. Oos-Afrika staan op een lyn met die Groot Trek en die driejarige stryd tussen Boer en Brit.

Op 20 Januarie 1917 het genl Smuts die oorlogsterrein vaarwel gesê om vervolgens na Londen te gaan waar hy lid van die Imperiale oorlogskabinet geword het. Na reorganisasie is die leiding van die veldtog nou aan genl (later sir) J. L. van Deventer toevertrou en het die stryd hoofsaaklik 'n guerilla-oorlog geword wat eers na die wapenstilstand op die groot slagvelde van die wêreld, op 25 November 1918 ten einde geloop het. Die veldtog in Oos-Afrika het die Britse ryk meer as £72 miljoen (R144 miljoen) gekos en in *The Union of South Africa and the Great War 1914—1918*, is deur die outeur, maj. J. G. W. Leipoldt, o.m. geskrywe: *Though few engagements in the East African campaign rose to the dignity of battle, yet the fighting was often continuous as well as severe; the theatre of operations was perhaps the most difficult in which any large body of troops ever fought.*

In sy *East African Campaigns*, (New York, 1957) het genl Paul von Lettow-Vorbeck sy beskrywing oor die veldtog te boek gestel, terwyl in die voorwoord die Amerikaanse skrywer John Gunther van hom verklaar het:

His own record of his campaigns is written with such modesty and detachment that you would think he was describing the work of somebody else. He is Von Lettow, the lion of Africa, and there are no more like him. c. Egipte en Palestine (1916—1918)

Met verwysing na Lord Buxton se bespreking van April 1915 en die benarde omstandighede waarin die toenmalige geallieerdes in Frankryk verkeer het, is deur die Unieregering besluit om 'n infanteriebrigade van vrywilligers, met mediese- en ander eenhede op die been te bring om die Britse ryk te help.

Hierdie brigade, bestaande uit vier bataljons en onder bevel van brig-genl H. T. Lukin, is soos volg gewerf: 1 SAI, (Kaapprovinsie), 2 SAI (Natal en die O.V.S.), 3 SAI, (Transvaal en Rhodesië) en 4 SAI (die Skotse regiment in SA).

In November 1915 het hierdie brigade, bestaande uit 160 offisiere en 5,648 manskappe, in Engeland aangekom en met hul opleiding vir deelname aan die oorlog in Frankryk begin, toe dit noodsaaklik geword het om hulle na Egipte te stuur waar die Turke die Suezkanaal uit die ooste begin bedreig het, terwyl die Senussistamme gedreig het om Egipte van die westekant aan te val. Aangevoer deur Gaafer Pasja en bewapen deur die Turke het hulle herhaaldelik tot naby Mersa Matruh verskyn.

Suid-Afrikaners is in Januarie 1916 in Alexandrië ontskeep en het, saam met ander Britse eenhede op 26 Februarie slag gelewer by Agagia en die lot van die aanvallers beseël.

Die Suid-Afrikaners het daarna na Frankryk vertrek, terwyl ander wapenbroers van hulle later aan Britse militêre optrede in Palestina deelgeneem het. Besondere vermelding verdien die heldhaftige optrede, teen die Turke op 18 September 1918, by El Mugheir en Khjibeit, deur lede van die *Cape Coloured Corps* wat ingedeel was by 160 Brigade.

d. *Aan die Westfront (1915—1918)*

Op 20 April 1916 het die Suid-Afrikaanse brigade in Marseilles aangekom, waar die grootste deel onverwyld per trein na die wesfront gestuur is. Nadat die brigade voltallig was, op verskillende plekke geleër was en geoefen het, is in Junie 1916 opdrag ontvang om na die Somme (Zomme)-gebied in Noordwes-Frankryk op te ruk.

Aan die vooraand van die Somme-offensief, wat op 1 Julie ontbrand het, was die brigade in reserwe. Tydens die eerste week van Julie is reeds meer as 400 Suid-Afrikaanse ongevalle aangeteken nadat bataljons tydelik in die frontlinie vertoef het.

Op 14 Julie is aan brig-genl Lukin opgedra om die sleutelposisie Delvillebos teen alle koste te verower en aan lt-kol W. E. C. Tanner is die bevel oor die Suid-Afrikaanse aanvalsmag opgedra. Vyf dae van moordende gevegte het gevolg, dae en nagte waarin teenaanvalle afgeslaan is en waarin die Suid-Afrikaners met heldemoed standgehou het. Toe hulle eindelijk afgelos is, was daar van 121 offisiere en ruim 3,000 manskappe nog ongeveer 750 brigadelede oor.

Delvillebos het nie in die vergeetboek gekom nie. Op 10 Oktober 1926 het die toenmalige Eerste Minister, genl J. B. M. Hertzog, die indrukwekkende monument op die slagveld onthul, terwyl die plegtigheid deur brig-genl W. E. C. Tanner en mev Louis Botha bygewoon is. En in Julie 1966 het 'n aantal oud-lede van die eertydse brigade weer 'n pelgrimreis na die slagveld van weleer onderneem, terwyl die gedenkwaardige gebeure nog jaarliks in ons land herdenk word.

Longueval, Delvillebos, Warlencourt, die derde slag om Ieper, en name soos Zevenkote, Marrières, Messines, Kimmelberg, Meteren en die Selleoorgang sal verbind bly aan hulle wat tot op wapenstilstanddag 1918 aan die wesfront opgetree het en wie se lotgevalle o.m deur John Buchan in *The History of the South African Forces in France*, (London, 1920) uitvoerig beskrywe is.

Suid-Afrikaners het, aan verskillende fronte, aan die Eerste Wêreldoorlog deelgeneem. Na Frankryk het meer as 30,000 vrywilligers gegaan; as nie-vegtendes het ruim 5,800 nie-blankes hulle bygestaan.

Meer as 12,000 vrywilligers het nie van die slagvelde teruggekeer nie of as gevolg van deelname aan die oorlog beswyk. Onder hulle was ruim 8,000 blankes, ruim 700 Kleurlinge en meer as 3,100 Bantoes. Onder hulle was ook 'n aantal wat op see of in die lug omgekom het.

Op 28 Junie 1919 het generaals Botha en Smuts, albei onder protes, die vredesverdrag van Versailles onderteken. Die vermoede van hulle dat die reëlings wat daar getref is, tot 'n volgende oorlog sou lei, is ongelukkig bewaarheid.

DIE EERSTE NA-OORLOGSE JARE

DIE eerste na-oorlogse jare was jare van verandering, jare waarin die erfenisse van jare van stryd geleidelik — altans aan die oppervlakte — uitgewis is.

Van 1919 tot 1920 is die demobilisasie voortgesit en afgerond, is voorrade opgeneem en toekomstige reëlings in sake verdediging oorweeg. Rekeninge tussen die Unie en die Britse ryk is vereffen en die vraag is gestel of die Staande Mag gereorganiseer moet word.

Daar is besluit om die verdedigingsuitgawes drasties te verminder en wie die beknopte departementele jaarverslag vir die jaar geëindig op 30 Junie 1921 lees, vind voldoende stof om bogenoemde feite en resultate van reorganisasie-oordenkings en ander veranderings te kan stawe. Die volgende voorbeelde, ontleen aan opeenvolgende amptelike verslae, word genoem:

a. Terwyl voor 1918 die militêre gedragslyn of beleid deur middel van 'n siviele departementshoof deur die Minister van Verdediging voorgeskrywe is, is in gemelde jaar die verantwoordelikheid ten opsigte van stafwerk by die hoofkwartier en vir die uitreiking van militêre orders aan die hoofkwartierstaf en die mag aan die hoof van die generale staf, brig-genl A. J. E. Brink, DTD, DSO, opgedra.

b. In November 1920 het brig-genl A. J. E. Brink 'n memorandum ingedien met voorstelle om die bestaande Staande Mag te reorganiseer en die *ZA Bereden Schutters* deur 'n suiwer militêre mag te vervang wat in alle opsigte strydvaardig en mobiel sou wees.

Weens geldelike omstandighede kon die regering nie onmiddellik uitvoering aan dié gedagte gee nie. Wel is die sterkte van die Staande Mag beperk, terwyl die voorgenome sterkte van die in wording synde Suid-Afrikaanse Lugmag (SALM) deur besuiniging voorlopig verminder word.

c. Op 30 September 1922 is, in verband met departementele reorganisasie, sir H. R. M. Bourne, KBE, CMG, sekretaris van Verdediging, op pensioen geplaas en is die hoof van die generale staf tewens met dié werksaamhede belas.

d. Volledige hervatting van vredestrydse oefeninge met die Aktiewe Burgermag is, as gevolg van die finansiële toestand, as onmoontlik beskou.

e. Kragtens proklamasie no 17, 1923, is die Staande Mag ooreenkomstig die Verdedigingswet (amendement, 1922) met ingang van 1 Februarie 1923 op 'n nuwe grondslag geplaas. Die ZABS is tot een regiment teruggebring en nuwe eenhede, te wete die *Zuidafrikaanse Stafkorps*, die *Zuidafrikaanse Instruatiekorps*, die *Zuidafrikaanse Zeemacht*, die *Zuidafrikaanse Veldartillerie*, die *Zuidafrikaanse Geniekorps*, die *Zuidafrikaanse Vliegdiens*, die *Zuidafrikaanse Geneeskundige Dienst*, die *Zuidafrikaanse Dienstkorps*, die *Zuidafrikaanse Ordonnanskorps*, die *Zuidafrikaanse Veeartsenijkundige korps* en die *Zuidafrikaanse Betaalmeesters- en Klerkenkorps* het hul verskyning gemaak.

f. In 1926 is die uitgawes verder verminder. O.m is die ZABS ontbind en die aantal militêre distrikte van vyftien tot ses verminder.

Terwyl sekere aspekte van bogenoemde besuinigings en reorganisasies beslis op 'n verswakking van die na-oorlogse militêre slaankrag van die Unie dui, moet daar terselfdertyd op die betekenis van die reorganisasie

van die Staande Mag gelet word. Reorganisasie het, in hierdie geval, aanpassing by nuwe behoeftes beteken.

Dan moet ook in gedagte gehou word dat die oorlogsuitgawes 'n groot finansiële las op die skatkis geplaas het. Die koste van die veldtog in Suidwes-Afrika was ongeveer £12 miljoen (R24 miljoen), van die onderdrukking van die rebellie £5 miljoen (R10 miljoen). Tewens is die Unie met 'n uitgawe van £9,575,000 (R19,150,000) belas vir ekstra betaling aan vrywilligers wat in Imperiale militêre diens getree het. Hierdie bedrag het voortgevloei uit die verskil tussen die uniale en die Britse soldyskale. Die totale Unie-uitgawes het £26,675,000 (R53,350,000) bedra, terwyl die Imperiale uitgawes in die Unie, in die vorm van soldy, toelaes en aankope vir Oos-Afrika £22 miljoen (R44 miljoen) edm was. Van hierdie totale is ongeveer £5,750,000 (R11,500,000) vir aankope buite die Unie gespandeer, sodat ongeveer £43 miljoen (R86 miljoen) in die Unie uitgegee is.

Aan die ander kant was daar verblydende tekens van vooruitgang waarneembaar, te wete:

a. Die oorsplasing van die *Zuidafrikaanse Militaire School* wat voor die oorlog op Tempe gevestig, gedurende die oorlog gesluit was en in Januarie 1920 na die toenmalige Robertshoogte (vandag: Voortrekkerhoogte) oorgebring en in Maart 1920, onder leiding van kol W. E. C. Tanner, CB, CMG, DSO, weer met die aanbieding van instruksie- en oefeningkursusse begin het.

Tydens die verslagjaar 1923—1924 is die naam van hierdie inrigting, wat oor 'n lang en trotse tradisie beskik, verander na dié van *Suid-Afrikaanse Militêre Kollege*.

b. Die oordrag van die *verdediging van die Kaapse skiereiland* aan die Unieregering vanaf 1 Desember 1921 deur die Imperiale regering het meegebring dat die tydperk van gedeelde militêre gesag in sake Suid-Afrikaanse verdedigingsaangeleenthede op land tot die verlede behoort het. Die Britse militêre bevel in die Unie is afgeskaf; die verdedigings-eiendom is deur die Imperiale regering aan die Unie oorgedra en hierdie transaksie is beliggaam in die *Verdedigings Begiftiging Eigendom en Rekeningwet* van 1922.

In hierdie wet is o.m. voorsiening gemaak vir die oordrag van alle militêre terreine en geboue in Suid-Afrika wat aan die Imperiale regering behoort en wat nou, kragtens dié wet, deur die Unie se Departement van Verdediging in gebruik geneem is vir militêre doeleindes.

c. 'n Nuwe ontwikkelingsfase in die geskiedenis van die land se verdediging het op 1 Februarie 1920 begin toe kol sir Pierre van Ryneveld, KBE, DSO, MC, as direkteur van die Lugdiens aangestel en 'n klein kern van offisiere en manskappe — om die grondslae van die Suid-Afrikaanse Lugmag te lê — by die Staande Mag aangestel is. Die uitrusting van die *Zuidafrikaanse Vliegerskorps*, aldus die direkteur in die jaarverslag oor die tydperk tot 30 Junie 1921, is feitlik heeltemal geput uit die sogenaamde Ryksgif of -geskenk aan die Unie.

Ruim 100 vliegtuie met 'n aantal voertuie, die benodigde staalnetwerk vir 20 vliegtuigskure, volledige Marconi-uitrusting vir 36 vliegtuie, fotografiese materiaal, masjienolie, verf, masjinerie vir die uitrusting van 'n herstelwerkswinkel vir vliegtuie, enjins en voertuie en ander lugvaartbenodighede is teen vervoervergoeding deur die Imperiale regering aan die Unie geskenk en omstreeks 30 Junie 1921 was daar reeds 'n hoofkwartierstaf en 'n klerklike afdeling gevorm om al die aangeleenthede betreffende die permanente organisasie van die korps te behandel.

Tewens is, nadat die grondorganisasie gedeeltelik voltooi was, poste oor die lengte en breedte van die Unie geadverteer.

Interessant is dat daar, aldus dieselfde verslag, 97 vlugte, met altesame ruim 75 vliegure, afgehandel was, dat daar ses vliegtuie uit onderdele gebou en een *aerodroom*, tw Zwartkop, Pretoria, aangelê was.

Opmerklike vlugte was o.m die volgende: 16 Maart 1920, Pretoria—Bulawayo, met 'n D.H.9-vliegtuig, vliegtyd: 5 uur 11 minute; 18 Maart 1920, Pretoria—Kaapstad, met 'n D.H.9-vliegtuig, vliegtyd: 11 uur 26 minute; 28 Mei 1920, Kuruman—Pretoria, met 'n Avro, vliegtyd: 4 uur 55 minute. Op hierdie wyse het, nadat kort voor die uitbreek van die Eerste Wêreldoorlog op Alexanderfontein, Kimberley, met die opleiding van ons eerste militêre vlieëniërs begin is, in die na-oorlogse jare ons hedendaagse, gedugte lugwapen, die SALM, begin ontplooi.

d. Met slaankrag op land en in die lug het die Unie in 1922 'n begin met die daarstelling van die *Zuidafrikaanse Zeemacht* gemaak wat op 30 Junie 1923 uit 'n drietal afdelings met 13 offisiere en 110 onderoffisiere en manskappe bestaan het, wat oor die algemene diens-, die mynveër- en die hidrografiese opmetingsafdelings verdeel was.

Die tweede afdeling het oor die skepe *Sonneblom* en *Immortelle* en die opmetingsafdeling oor die *Protea* beskik, terwyl die Britse regering die *Afrikander* aan die Unieregering oorgedra het om dit as 'n depotskip te gebruik.

Vermelding verdien verder, in dieselfde verband, die *Koninklijke Marine Vrijwilligers Reserve, Zuid-afrikaanse Afdeling*, wat op 30 Junie 1923 uit 2 afdelings met 'n totale sterkte van 30 offisiere en 583 onderoffisiere en manskappe bestaan en in Kaapstad, Port Elizabeth, Oos-Londen en Durban gestasioneer was.

Ten einde 'n indruk te verkry van die militêre slaankrag van die Unie in 1923 is die volgende gegewens insiggewend:

a. Op 30 Junie 1923 was die totale sterkte van die Unieverdedigingsmag, met uitsondering van klas B-reserwe, soos volg:

Afdeling	Offisiere	Ander range
S.A. Staande Mag	168	1,616
Koninklike Marine Vrywilligerreserwe	31	583
Kusgarnisoen en Aktiewe Burgermag	1,450	6,861
Reserwe van offisiere	2,207	—
Klas A-reserwe	—	26,751
Totaal	3,856	35,811

b. Op 30 Junie 1923 was die sterkte van die Verdedigingskietverenigings soos volg:

Streek	Verenigings	Offisiere	Ander range	Totale sterkte
Kaap	433	874	50,836	57,710
Natal	61	73	4,711	4,784
Transvaal	362	1,122	52,398	53,520
OVS	231	458	25,927	26,385
Unie	1,987	2,527	133,872	136,399

c. Op dieselfde datum was die sterkte van die kadette-organisasie soos volg:

Provinsie	Afdelings	Offisiere	Kadette
Kaap	184	472	7,671
Natal	44	70	4,055
Transvaal	160	417	14,687
OVS	36	76	2,903
Totaal	424	1,035	39,316

14

DIE RANDSE STAKING VAN 1922

DIE aanhoudende styging van lewenskoste gedurende en kort na die oorlog, gepaard gaande met 'n mate van werkloosheid, die verhoging van produksiekoste in die mynbedryf, die onrus wat op staatkundige omwentelings gedurende en na die oorlog gevolg het en die invloede van die Kommunisme in sekere arbeiderskringe, het almal daartoe gelei dat daar, gedurende die na-oorlogse jare, spanning aan die Witwatersrand geheers het.

Teen die einde van 1921 het oorwegings om sekere myne met 'n lae produksie te sluit, om lone te verlaag en kontrak- en stukwerk te laat vaar, beroering onder die mynwerkers veroorsaak. Dan het die Kamer van Mynwese oorweeg om met ingang van 1 Februarie 1922 die bestaande *status quo*-ooreenkoms van 1918 aangaande werkreservering vir blanke werkers in te trek.

Randse steenkoolmyne het op Nuwejaarsdag 1922 gesluit, op 3 Januarie het die Kamer van Mynwese aangekondig dat 'n aantal mynwerkers ontslaan sal word en vyf dae later het die Federasie besluit dat met ingang van die laaste skof op 9 Januarie, daar 'n staking van mynwerkers en kragstasiepersoneel sou begin. Ongeveer 22,000 mynwerkers het op die vasgestelde tyd begin staak, terwyl van die bestaande kragstasies nog slegs een in werking gebly het. Ongereeldhede het begin voorkom en op 11 Februarie het die Eerste Minister, genl J. C. Smuts, tevergeefs 'n beroep op die belanghebbende partye gedoen het om tot 'n ooreenkoms te kom.

Stakers het kommando's op die been gebring, werkwilliges is belet om hul werksaamhede te verrig, gewapende polisie het gereed gestaan, 'n kommando van Fordsburg het teen 'n myn opgeruk en op 13 Februarie het meer as 10,000 stakerskommandoede, onder hulle was 'n vrouekommando, op Johannesburg betoog.

In die Parlement het die regering en die opposisie die staking nie in dieselfde lig beskou nie en op 21 Februarie en die volgende dae het skermutselings tussen stakers en polisie op verskeie plekke aan die Rand voorgekom.

Op 8 Maart 1922 het die onrus en botsings 'n nuwe hoogtepunt bereik nadat die staking sterker na die Oosrand uitgebrei het.

Die volgende dag het die Goewerneur-generaal proklamasie no 47, van 1922, uitgevaardig, waarvolgens die *8e Infanterie* (die *Transvaal Scottish*), die *5e Bereden Schutters* (die *Imperial Light Horse*) en die *12e Infanterie* (die *Pretoria Regiment*), die hoofkwartier en twee kompanies

van die 1e Infanteriebataljon *Spoorweg en Hawens Brigade* en die 1e Veldambulans (*Zuidafrikaanse Geneeskundige Dienst*) ter voorkoming van wanordelikhede of 'n herhaling daarvan en vir handhawing van wet en orde, opgekommandeer is.

Op 10 Maart is, kragtens proklamasie no 50, 1922, krygswet in die distrikte Benoni, Bethal, Boksburg, Ermelo, Germiston, Heidelberg, Johannesburg, Klerksdorp, Krugersdorp, Middelburg, Potchefstroom, Pretoria, Roodepoort-Maraisburg, Springs en Standerton geproklameer, die krygswetregulasies gepubliseer en, nog op dieselfde dag, kragtens proklamasie no 51, 1922, die volgende Aktiewe Burgermag en Burgermagreserwe, klas-A-eenhede opgekommandeer: Die *10e Infanterie* (die *Witwatersrand Rifles*), die *11e Infanterie* (die *Rand Light Infantry*), die *3e Berede Brigadetrein* en die *3e Infanterie Brigadetrein* (die *Zuidafrikaanse Intendance*), die *1e Veldambulans* en die *1e Gezondheidsafdeling* (albei die *Zuidafrikaanse Geneeskundige Dienst*). Tewens is 26 kommando's opgekommandeer.

Terselfdertyd het die kommissaris van Polisie, in 'n goewermentskennisgewing, vermeld dat *die sogenaamde Kommando's wettelose en revolutionêre liggame* geword het wat *die bestaan van die Raad bedreig as 'n gesiviliseerde bevolking*, dat grootskaalse, georganiseerde aanvalle teen vredeliewende inwoners onderneem en die voorsiening van vleis en brood en ander noodsaaklike dienste afgesny word *ten einde die bevolking te dwing om in te gee*.

Verder verklaar die kommissaris o.m. *Onskuldige kleurlinge word moedswillig en sonder enige oorsaak aangerand en vermoor en die Polisiemagte word moedswillig en openlik uitgedaag deur hierdie Kommando's van georganiseerde wetverbrekers*.

In die kennisgewing is, op grond van bostaande, die stakerskommando's as onwettige byeenkomste of sameskolings beskrywe en aan die polisie opgedra om dié byeenkomste, indien nodig deur gebruik van vuurwapens, op te breek.

Voordat die laaste eenhede op 12 Maart in die onlustegebied aangekom het, het stakers en polisie op Benoni en Nuweland slaags geraak, vliegtuie die vakbondsaal op Benoni gebombardeer, en lede van die *Imperial Light Horse* is op Ellispark deur stakers aangeval.

Op 12 Maart is 'n aanval op Brixton van stapel gestuur en 'n groot aantal persone gevange geneem. 'n Dag later het genl Van Deventer op Brakpan en Benoni opgetree terwyl in die loop van die volgende dag die vakbondsaal op Fordsburg met kanonvuur bestook is.

Na opruimingswerkzaamhede deur die opgekommandeerdes en polisie-manne is die staking vanaf middernag 18 Maart 1922 afgelas. Kort daarna het die demobilisasie gevolg. Terwyl die belangstellende leser in *Through the Red Revolt on the Rand*, (Johannesburg, 1922) 'n groot aantal foto's sal aantref wat 'n indruk van die onluste gee, kan o.m. in Norman Herd se werk *1922 The Revolt on the Rand*, (Johannesburg, 1966) wetenswaardighede oor die staking nagegaan word.

15

DIE MAER JARE

Word die jaarverslae vanaf 1925 tot die vroeë dertiger jare nagegaan dan word die aandag o.m. getref deur die vermelding dat, met betrekking tot eersgenoemde verslagjaar, verder reorganisasie as gevolg van die

heersende finansiële omstandighede, ten opsigte van die Staande Mag, deurgevoer moes word. As gevolg hiervan is die SA Veldartillerie onder brigadebeheer saamgebring en is dié eenheid en die nog bestaande ZABS-regiment onder een bevelvoering as 'n veldmag georganiseer.

In April 1925 is teen die Rehoboths in Suidwes-Afrika opgetree; op 1 Julie 1924 is die nuwe benaming Suid-Afrikaanse Militêre Kollege (1968 : SA Leërkollege) ingevoer; moeilikhede is ondervind om al die kadette van voldoende uniforms te voorsien terwyl tot aan die einde van die onderhawige verslagjaar o.m. aan 517 oud-stryders die *Decoratie voor Trouwe Dienst* en 7,691 medaljes in verband met die Anglo-Boere-oorlog uitgereik was. Terselfdertyd is o.m. 655 1914—1915 *Star-velddogsterre* en 1,981 *Victory Medals* aan oud-stryders gestuur.

Die goedgekeurde uitgawes ten opsigte van die Suid-Afrikaanse Lugmag is van ruim £100,000 (R200,000) na byna £94,000 (R188,000) verminder, terwyl op 31 Mei 1925 die volgende vliegtuie beskikbaar was: Zwartkop—13 D.H.9's, 4 D.H.4's, 1 S.E. 5; en reserwepark — 14 D.H. 5 Avro's 9's, 3 D.H. 4's en 2 Avro's.

Op dieselfde tydstop was daar van die oorspronklike Imperiale geskenk, in totaal 42 vliegtuie van bogenoemde soorte in gebruik, 11 in aanbou of in reparasie, 32 afgeskryf en 26 in kratte.

Op 16 Januarie 1925 het die SALM opdrag ontvang om voorbereidings vir 'n lugposdiens tussen Kaapstad en Durban te tref en met dié doel voor oë is tien vliegtuie op Durban, Oos-Londen, Port Elizabeth en Mosselbaai gestasioneer. Proefvlugte is uitgevoer en op 2 Maart 1925 is die gereelde diens geopen. Die SALM het tot 15 Junie van dieselfde jaar 107,293 lugmyle afgelê, die vliegtuie was altesame 1,065 vliegure in die lug, terwyl 38 lughawens en landingsvelde voorberei is.

Onwillekeurig dink ons in dié verband terug aan dié dae toe die latere direkteur van die Vliegdiens, lt-kol H. A. van Ryneveld, DSO, MC, en sy metgesel majoor Quinton Brand, DSO, MC, DFC, op 4 Februarie 1920 met die *Silver Queen* van Brooklands vertrek, op 6 Maart hul vliegtuig op Bulawayo verloor en met 'n D.H.-9, die *Voortrekker*, op 17 Maart op Pretoria aangekom en op 20 Maart op Wynberg geland het.

Vyf jaar later het die SALM baanbrekerswerk met betrekking tot lugposvervoer tussen Kaapstad en Durban verrig sonder dat ongelukke voorgekom het. In die vorm van 'n drietal lugposseëls, wat in L. A. Wyndham se werk *the Airpost of South Africa*, (Cape Town, 1936) afgebeeld is en volgens dié skrywer die eerste definitiewe lugposseëls was wat amptelik in die toenmalige Britse ryk uitgegee is, is hierdie gebeurtenis op 'n passende wyse herdenk.

Van 1925—1926 is daar met die reorganisasiebeleid, wat deur verdere besuinigingsbehoefte veroorsaak is, voortgegaan; die samestelling van die Verdedigingsraad is gewysig en in Julie 1925 is 'n militêre raad in die lewe geroep om o.m. 'n algemene gedragslyn in verband met die verdediging van die Unie neer te lê.

In Januarie 1926 is met die eerste kursus vir Lugmagkadette begin, kadetkampe kon as gevolg van finansiële omstandighede nie gehou word nie, terwyl die Imperiale Uitdagingskild, wat deur koning George V beskikbaar gestel is, en waarvoor vir die eerste maal geskiet is, met 'n totaal van 152,678 punte, maw 'n gemiddelde van 76,034 punte per skut, deur die Suid-Afrikaanse wenspan (1,933 seuns, 75 dogters) gewen is, met Engeland as tweede en Australië as derde.

Die SALM en die Departement van Besproeiing het in 1925 saamgewerk

om die Kalahari te verken en lugfoto's is geneem waardeur die benodigde inligting binne 'n kort tyd beskikbaar was.

In 1926 is die Unie, as gevolg van militêre reorganisasie, in 6 militêre distrikte verdeel, oefeninge is deur Aktiewe Burgermagedenhede gehou, die aantal kommando's het uit 145 bestaan, terwyl daar 140 selfstandige verdedigingskietverenigings was. Die sterkte van die Staande Mag was op 30 Junie 1927 151 offisiere en 1,259 ander range. Die gebruiklike jaarlikse viering van Delvillebos- en Wapenstilstanddag is gehou terwyl by geleentheid van die onthulling van die Delvillebosmonument in Frankryk (10 Oktober 1926) 'n Suid-Afrikaanse kontingent gestuur is om die Unie te verteenwoordig.

Op 26 Maart 1927 het 'n afdeling van die SALM van Pretoria vertrek, op 5 April op Kisumu aangekom en daar 'n afdeling van die RAF ontmoet wat van Kairo gekom het. Op 6 April het die verenigde afdelings na Nairobi vertrek en, nadat hulle daar op 10 April opgestyg het, op 16 April op Pretoria geland.

Tydens die verslagjaar 1926—1927 is 1,730 lede van die UVM en oud-soldate in die militêre hospitale opgeneem en het, met inbegrip van koste vir geneeskundige behandeling, die gemiddelde daelike onkoste per pasiënt ongeveer 11s. 10d, maw ongeveer R1.20 per dag, bedra.

In sy verslag oor die jaar wat op 30 Junie 1928 ten einde geloop het, het brig-genl A. J. E. Brink weer die gedagte uitgespreek dat daar onvoldoende fondse beskikbaar was en veral die waarde van 'n deeglike, alomvattende Aktiewe Burgermagopleiding bepleit. Hy het, sonder dat hy op dié tydstip die draagkrag van sy woorde ten volle kon besef het, geskrywe:

Expenditure on defence is in the nature of insurance. In the event of serious trouble arising in the future, money spent now will be repaid a hundredfold, whereas money saved at the expense of adequate peace training facilities and precautionary measures is likely to result in enormously increased and avoidable expenditure in any time of emergency.

In die loop van die verslagjaar het koning George V gevegsonderskeidings aan 21 eenhede goedgekeur wat tydens die Eerste Wêreldoorlog opgetree het. Tewens is die Transvaal Universiteitskollege se lugeskader (ABM) gestig, terwyl 'n SALM-diensvlug na Khartoem onderneem is. Die terugreis na Pretoria het vier dae in beslag geneem en tussenlandings is op Mongalla, Tabora en Broken Hill uitgevoer.

Gedurende die finansiële jaar wat op 31 Maart 1930 geëindig het, is ekstra fondse beskikbaar gestel om die SALM met nuwe vliegtuie toe te rus, terwyl proefnemings uitgevoer is met drie ligte vliegtuigsoorte, nl die De Haviland „Moth”, die Avro „Avian” en die Simonds „Spartan” om die Avro 504K en die Avro „Lynx” te vervang. Daar is besluit om twintig Avro „Avian”-vliegtuie aan te skaf. Toetse het ook aan die lig gebring dat die Westland „Wapiti” die beste standaard-diensvliegtuig vir die SALM was en bygevolg is 'n aantal van hulle bestel om daarna meer in eie werkswinkels te vervaardig.

Op 1 April 1930 is masjiengeweerkompanie no 1 (Transvaalse Universiteitskollege) opgerig terwyl op 31 Desember 1929 'n vyftigtal ABM-eenhede waaronder die 6e Berede Skutters (die Cape Light Horse), die 9e Berede Skutters (die Transkei Mounted Rifles, en die 9e Onberede Skutters (die Bechuanaland Rifles) ontbind is.

Die bedrae wat die Parlement vir die finansiële jaar 1929—1930 tov verdedigingsdoeleindes beskikbaar gestel het en die bedrae wat daarteen uitgegee is, was soos volg:

VERDEDIGING

	Toegestaan	Uitgegee
Inkomstebegrotingspos (Verdediging)	£ 1,020,451	£ 1,019,529
Leningsbegrotingspos (Verdediging)	£ 5,000	£ 1,671
Verdedigingsbegiftigingsrekening	£ 55,000	£ 45,558
Totaal	£ 1,080,451	£ 1,066,758
Totaal	R2,160,902	R2,133,516

In sy verslag oor die jaar wat op 30 Junie 1931 geëindig het, het die hoof van die generale staf en sekretaris van Verdediging, genl-maj A. J. E. Brink, DTD, DSO, verklaar dat hy tot sy spyt moet rapporteer dat die dringende noodsaaklike besuiniging die oefenprogram van die Aktiewe Burgermag ernstig belemmer het. Hy het verder o.m. die vrees uitgespreek dat, veral as die ekonomiese depressie lank sou duur, die stryd-magt — waarop die regering hom in tyd van nood sou moet verlaat — in onvoldoende mate geoefen sou wees in die hoër krygskunde. Ook het hy met leedwese meegedeel dat tien Staande Mag-offisiere as gevolg van tydelike beperking van werksaamhede afgedank moes word, terwyl die personeel ook met 'n aansienlike aantal klerke en instrukteurs verminder is. Verder het hy o.m. verklaar:

Suid-Afrika gaan die aanstaande ontwapeningskonferensie in Genève te gemoet met die ernstige begeerte om 'n groot en algemene vermindering van bewapening te weeg te bring. Maar al sou die begeerte verwesenlik en daardeur alle gevaar van aanval uit ander wêrelddele uit die weg geruim word, moet nog altyd onthou word dat daar in Afrika self ander bronne van gevaar bestaan waarteen voldoende voorsorgmaatreëls geneem moet word.

Gedurende dieselfde verslagjaar is geen nuwe kommando's opgerig nie en 54 verdedigingskietverenigings ontbind (opgerig: 22), en is daar geen Aktiewe Burgermagoefenkampe gehou nie. Op 30 Junie 1931 was 78,563 burgers wagtende om met hul oefeninge te begin en van hulle sou op 1 Julie 1931 ongeveer 16,000 in eenhede opgeneem word. Weens die heersende geldskaarste moes die SALM-oefenflug na Kairo uit die program geskrap word.

Gedurende 1930—1931 is die verdedigingsbegrotingspos met £172,499 (R344,998) besnoei. Daarop het 'n verdere besnoeiing gevolg sodat die UVM-uitgawes oor 'n tydperk van twee jaar met ruim £328,000 (R656,000) verminder is.

Onafgebroke Aktiewe Burgermagoefening is afgelas, aan skietverenigings is die helfte van die bepaalde hoeveelheid patrone uitgereik, die oefeninge op see van die marinereserwe is uitgeskakel, toelaes van kommandante van skietverenigings is verminder, ABM-lede kon nie ten volle bewapen en van die nodige uniforms voorsien word nie, terwyl die kadetorganisasie ook bly agteruitgaan het.

Omtrent die ontwapeningskonferensie wat in 1932 in Genève gehou is, moes generaal Brink rapporteer: *feitlik niks is uitgerig nie*, terwyl die ekonomiese depressie wat as gevolg van 'n Amerikaanse ekonomiese ineenstorting wat wêreldwye afmetings aangeneem het, nie alleen Suid-Afrika nie, maar ook die land se verdedigingsorganisasie en militêre gereedheid aanhoudend sterk en ongunstig bly beïnvloed het.

Gelukkig kon genl Brink in sy verslag oor die jaar wat op 30 Junie 1934 ten einde geloop het, vermeld dat die depressie tydperk verby was en

dat daar nou voldoende fondse beskikbaar gestel was om, soos hy dit gestel het, die huis in orde te kry en met militêre organisasieskema op 'n moderne grondslag te begin.

16

GELEIDELIKE OPBOU

In bogenoemde verslag is met trots na die vorderings verwys wat deur die *Spesiale Diensbataljon* (SDB/SSB) gemaak is wat aanvanklik op Robertshoogte, Pretoria, begin is en daarna afdelings op Durban en in Kaapstad gekry het en waarvan die werklike sterkte op 30 Junie 1934 1,929 bedra het.

Doel van die SDB was die aankweek van militêre fiksheid, gepaard gaande met die nodige dissipline om dan — na 'n opleidingstydperk van 'n jaar — plasing vir hierdie jong burgers in die siviele samelewing te vind. Nie alleen is hierdie doelstelling verwesenlik nie, maar terselfdertyd het 'n groot aantal opgeleides besluit om in militêre diens te bly en — as lede van die Staande Mag — tot die opbou van die verdedigingsmag by te dra.

In die Volksraad het, tydens die debatte oor die verdedigingsbegroting vir 1934—1935, minister O. Pirow ten opsigte van die verdedigingsbeleid met sy vyfjaarplan gekom waarin hy o.m. versterking van die SALM, die artillerie, die ABM, die daarstelling van gemeganiseerde bataljon, die opknapping van die kusverdediging, die opbou van 'n reserwe edm, bepleit het.

Met betrekking tot die beskikbare militêr opgeleide mannekrag oor vyf jaar het die minister duidelik verklaar dat sy mikpunt, met insluiting van Staande Magpersoneel, ongeveer 56,000 opgeleide burgers en 'n nasionale reserwe van 100,000 is.

In die verslag is die belangrikheid van die bestaande Suid-Afrikaanse Militêre Kollege as dié opleidingsinrigting sterk beklemtoon; die ou benaming militêre distrik is in kommandement verander, die sterkte van die Staande Mag is vergroot. Offisiere is vir goedgekeurde eenhede soos die *Regiment President Steyn*, die *Regiment Botha* en die *Regiment Louw Wepener* aangestel, terwyl die Kusartilleriebrigade sy verskyning in Kaapstad gemaak het.

Op 1 Mei 1933 het die Kaapse Lugmageskader op Robertshoogte tot stand gekom, terwyl die kadetorganisasie gereorganiseer is.

Met betrekking tot die veldorganisasie is ses Burgermageenhede in brigadeverband georganiseer en is o.m. die 3de Brigade, bestaande uit die *Duke of Edinburgh's Own Rifles*, die *Cape Town Highlanders*, die *Regiment Westelike Provinsie*, en die *Regiment Suid-Westelike Distrikte* onder bevel van kol T. Ormiston, DSO, VD, gevorm.

Die verslag oor die tydperk 1 Julie 1934—30 Junie 1935 getuig van voortgaande op- en uitbou en in sy inleiding verklaar genl Brink o.m: *'n Verdedigingsbeleid behoort deurlopend te wees en hom in hoofsaak aan te pas by die land se militêre behoeftes en nie in eerste aanleg noodwendig by die Staatskas nie. 'n Vaste beleid wat hom oor 'n paar jaar strek, is noodsaaklik om die Departement in staat te stel om 'n gegradeerde opleidingsprogram in werking te stel en tot die hoogste ge oefendheidspeil deur te voer.*

Op grond hiervan het die genl dan ook die hoop uitgespreek dat geldelike steun in die toekoms nie sou uitbly nie.

Waar die SDB geblyk het om 'n sukses te wees, is gedurende die verslagjaar 1934—1935 die *Pionierbataljon* op Bloemfontein gestig, terwyl aanvoorkerk in verband met die oprigting van fabriek vir die vervaardiging van infanteriepatrone en motorenjins in die Unie verrig is.

Op 1 November 1934 is genl-maj A. J. E. Brink, sekretaris van Verdediging en generaal in bevel van die UVM as direkteur van Burgerlike Lugvaart aangestel om vanaf 1 Maart 1935 as voorsitter van die Raad vir Burgerlike Lugvaart op te tree. Lugradiostasies is opgerig, vliegtuigklubs is nuwe lewe ingeblaas en die pas opgerigte hoofkwartiergebou van die Suid-Afrikaanse Seediens, Durban, is in gebruik geneem.

Ook uit die verslag wat deur brig-genl sir Pierre van Ryneveld, KBE, DSO, MC, hoof van die generale staf, aan genl Brink se verslag toegevoeg is, kan afgelei word dat daar — met die fondse wat tot beskikking van die land se verdediging gestel is — beslis vordering gemaak is om die agterstand wat in die verlede ontstaan het, gedeeltelik in te haal. Veral uit die hoof van die generale staf se verslag oor 1935—1936 blyk oorduidelik die strewe na aanpassing by nuwe eise en omstandighede.

Op 31 Maart 1937 het genl-maj A. J. E. Brink, DTD, DSO, sy pos as opperbevelhebber van die UVM neergelê. Genl Brink het die pos van sekretaris van Verdediging bly beklee en is teweens as hoofkommandant Burgerkommando's aangestel.

Tydens sy ampstydperk as opperbevelhebber het die Unieverdedigingsmag ongetwyfeld 'n dieptepunt bereik as gevolg van die ekonomiese wêreldkrisis. Teen die einde van sy optrede in bogenoemde hoedanigheid het, as gevolg van verbeterde omstandighede en die geleidelike uitvoering van minister Pirow se planne, verbetering ingetree. Tog spreek, uit die hoof van die generale staf (sir Pierre van Ryneveld) se verslag oor 1936—1937 ontevredenheid wanneer hy verklaar dat die generale staf tydens die afgelope dekade nie oor 'n duidelik omlydende militêre staatsbeleid beskik het nie.

Dit was, aldus die opsteller, o.m. te wyte aan die feit dat 'n duideliker omskrywing van die doel van die verdedigingsorganisasie en opleiding vereis is as wat die bestaande wet neergelê is.

Die verslag lui verder:

A ray of light is now being let in and however faint it may be, it immediately provides a part at least of that indispensable aim without which all our military preparations are nebulous. The policy now emerging is to think and plan in terms of bush fighting efficiency, and even to the laymen it must be clear that with nothing more than this apparently vague definition of policy, it now becomes possible to decide on matters from puttees versus legging to guns versus howitzers.

In dié lig beskou, het die hoof van die generale staf op die noodsaaklikheid van reorganisasie van die Aktiewe Burgermag gewys en verklaar dat die Oorlogsbevoorradingraad goeie vordering gemaak het om die nywerhede op 'n produksiegrondslag met betrekking tot die vervaardiging van oorlogsmateriaal te organiseer.

Om die Unie in oorlogstyd onafhanklik van buitelandse bevoorrading te maak, so vervolg die opsteller van die verslag, is dit noodsaaklik om voorrade in vredestyd in die land te hê. Selfs klein bestellings, geplaas by plaaslike nywerhede, kan die gewenste uitwerking hê. In verband met die vervaardiging van ammunisie was, aldus die verslag, 'n ooreenkoms

met 'n Britse firma gesluit wat 'n fabriek in die Unie sou bou wat teen die einde van 1938 met produksie sou kan begin.

Duidelik blyk uit hierdie besonderhede dat die internasionale spanning wat steeds sterker en sterker begin word het, nie sonder uitwerking op Suid-Afrika was nie. 'n Bewapeningswedloop was aan die gang en Suid-Afrika het probeer om, in geval die Unie in 'n oorlog betrokke sou raak, ten minste oor voorrade en eie, binnelandse vervaardigingsmoontlikhede te beskik. Van hierdie poging getuig die opmerkings in die verslag van die hoof van die generale staf.

In 1938 het die oorlogswolke sterker begin saampak en op 3 September 1939, die dag waarop Duitse magte Pole binnegeval het, het die *Tweede Wêreldoorlog* ontbrand.

In teenstelling met 1914 het die Unie in 1939 oor selfbeskikkingsreg in verband met deelname aan die oorlog of neutraliteit beskik. Verskil van mening tussen Eerste Minister genl J. B. M. Hertzog, en sy volgelinge wat neutraal wou bly en genl J. C. Smuts en sy ondersteuners wat aan die kant van die Britse ryk tot die oorlog wou toetree, het tot die aftrede van eersgenoemde en sy kabinet gelei, nadat die parlement met 80 teen 67 stemme besluit het om genl Smuts se amendement in sake deelname aan die oorlog aan die kant van die Britse ryk aan te neem. Die Goew-genl het die versoek van genl Hertzog om die parlement te ontbind en 'n nuwe verkiesing oor die deelnamevraagstuk uit te skrywe van die hand gewys op grond van sy mening dat genl Smuts voldoende steun in die parlement besit om 'n regering te vorm. Daarna het genl Hertzog sy bedanking as Eerste Minister ingedien en het genl Smuts 'n nuwe kabinet saamgestel waarin hy as Eerste Minister opgetree het.

17

DIE UNIEVERDEDIGINGSMAG TYDENS DIE TWEDE WÊRELDOORLOG

Op 9 September 1939 het die Unie oorlog teen Duitsland verklaar en daarmee het 'n nuwe tydperk in die militêre geskiedenis van Suid-Afrika begin, 'n tydperk waarin die land-, lug- en seestrydkragte van die Unie op verskillende oorlogsterreine verskyn het.

Voordat dit die geval was, moes 'n groot agterstand op die gebied van militêre gereedheid, toerusting en die vervaardiging van krygsbehoefte ingehaal word. Die nywerheidsomskakeling moes deurgevoer en die militêre slaankrag, met betrekking tot mannekrag, uitgebou word. Hulpdienste moes georganiseer en sowel die kus- as die binnelandse verdediging opgeknop word. Tewens moes die grondslag bepaal word waarop Suid-Afrikaanse eenhede buite die landsgrense sou kan optree aangesien die toenmalige Verdedigingswet nie bepaal het dat die UVM ook anders as ter verdediging van Suid-Afrika mag optree nie.

Op 6 September 1939 het die Unie oor 'n Staande Mag van 352 offisiere en ruim 12,500 manskappe beskik. Van die Staande Mag was ruim 170 offisiere en ruim 1,600 manskappe by die SALM, 47 offisiere en 562 manskappe by die SA Artillerie en 17 offisiere en ongeveer 1,700 manskappe by die Spesiale Diensbataljon ingedeel.

Op 15 Januarie 1940 is die *Verdedigingsmag ter see* opgerig en op 1 Augustus 1942 is dié mag, die jongste van die toenmalige UVM-weermags-

dele en die RNVR (SA Divisie) onder die naam van *Suid-Afrikaanse Seemag* verenig. In Januarie 1940 het die Seemag oor 74 offisiere en ruim 350 manskappe met veertien seewaardige vaartuie beskik.

Op 22 September 1939 is Aktiewe Burgermageenhede gemagtig om vrywilligers bo die ouderdomsgroep van 17—21 jaar vir die duur van die oorlog aan te neem en op 16 Februarie 1940 is, met die oog op dié bevolkingsgroep wat nie ten gunste van deelname aan die oorlog was nie, die ABM op 'n vrywillige grondslag gereorganiseer. Vrywilligers het die Afrika-eed afgelê en is nog in dieselfde jaar van 'n besondere kenteken in die vorm van 'n oranjerooi lussie voorsien.

Ander maatreëls wat regstreeks of indirek met die oorlog in verband gestaan het en voor of na genoemde datum getref is, was o.m. die volgende:

Op 22 Mei 1939 is besluit om 'n landsomvattende organisasie in die lewe te roep om die bedrywighede van die vroueorganisasies in die Unie te koördineer. Hierdie besluit het, op 8 November 1939, tot die totstandkoming van die *Suid-Afrikaanse Vrouhulpdiens* gelei. In Junie 1941 is die Junior SAVHD gestig, terwyl mettertyd ook die Kleurlingvroueoorlogswerkers (67 groepe), die Bantoevroueoorlogswerkers (81 groepe) en die Indiërvroueoorlogswerkers (7 groepe) in die lewe geroep is. Al hierdie hulporganisasies het op verskeie maniere diens gelewer. Dieselfde geld vir die *S.A. Rooikruisvereniging* en die *Orde van St. John in Suid-Afrika*.

Met betrekking tot die oorlogsproduksie is reeds in 1937 'n raad vir oorlogsbehoefte aangestel wat voorbereidende werksaamhede verrig het. Die voorradediens is georganiseer en in Januarie 1940 het die siviele *Direksie-generaal van Oorlogsbehoefte* tot stand gekom. In 1942 het verdere reorganisasie gevolg en in 1943 is besluit om 'n departement van militêre voedselvoorsiening in te stel. In 1941 is die *Suid-Afrikaanse Voorradekantoor* opgerig, wat krygsbehoefte aan bondgenote gelewer het, terwyl in 1941 'n *Suid-Afrikaanse skeepsherstelinrigting* tot stand gekom het. Voedselbeheer is ingevoer, in Oktober 1941 is prysbeheer ingestel, in 1942 het beheer oor boumateriaal gevolg, terwyl buitengewone finansiële maatreëls getref is om die verwydering van kapitaal uit die land te voorkom en beheer oor die goudvoorrade en buitelandse betaalmiddels uit te oefen. Oorlogsvlugtelinge is gehuisves, krygsgevangekampe opgerig en o.m. is 'n siviele *korps ter beveiliging van noodsaaklike dienste*, 'n wagdiensorganisasie, in die lewe geroep.

Statistieke toon die volgende beeld aangaande die voltydse vrywilligers in die Unie-Verdedigingsmag:

VOLTYDSE EENHEDE

BLANKES

	Mans			Vrouens			Totaal	
	Landmag	SALM	SA Seemag	Totaal	SAMVD	VHVK	Totaal	blanke vrywilligers
Offisiere	13,558	9,138	1,436	24,132	3,710	1,236	4,946	29,078
Manskappe	118,636	35,431	8,019	162,086	—	20,029	20,029	182,115
	132,194	44,569	9,455	186,218	3,710	21,265	24,975	211,193

NIE-BLANKES

Die „Cape Corps”	NMK	SA Seemag	Totaal
45,015	77,239	877	123,131

KORPS TER BEVEILIGING VAN NOODSAAKLIKE DIENSTE

	Blankes	Kleurlinge	Bantoes	Totaal
Offisiere	68	—	—	68
Manskappe	5,861	529	2,019	8,400
Totaal	5,929	529	2,019	8,468

DEELTYDSE EENHEDE

	NVB	MWB	Kus- verd. K	SA See- mag (R)	SAVA	Totaal	
Offisiere	314	284	292	1,194	22	6	2,112
Manskappe	7,551	6,243	3,694	43,208	183	350	61,229
Totaal	7,865	6,527	3,986	44,402	205	356	63,341

SAMVD	—	Suid-Afrikaanse Militêre Verpleegdiens.
VHVK	—	Vroue-hulpverdedigingskorps
NVB	—	Nasionale Vrywilligersbrigade
MVB	—	Mynwesebrigade
KUSV K.	—	Kusverdedigingskorps
NRV	—	Nasionale Reserwe-vrywilligers
SAVA	—	Suid-Afrikaanse Vestingartillerie

Op dié en ander wyses is bestaande moeilikhede geleidelik te bowe gekom en is, na verloop van tyd drie divisies gevorm, tw: Die *1ste SA Divisie*, onder genl G. E. Brink, bestaande uit die 1ste, die 2de en die 5de Brigade; die *2de SA Divisie*, onder genl I. P. de Villiers, bestaande uit die 3de, die 4de en die 6de Brigade; die *3de SA Divisie*, onder genl Manie Botha, bestaande uit reserwebrigades.

Op 20 Mei 1940 is die *1ste SA Infanteriebrigade* vir voltydse militêre diens gemobiliseer, in die loop van dieselfde jaar is meer brigades gestig en is die 1ste SA Divisie se hoofkwartier, met brig-genl G. E. Brink, DSO, (later genl-maj en CB, CBE) as bevelhebber, op die been gebring om in November 1940 na Oos-Afrika te vertrek.

Op 23 Oktober 1940 is die hoofkwartier van die 2de SA Divisie gevorm, wat in Junie 1941, onder genl-maj I. P. de Villiers, MC, (later CB) na Egipte vertrek het, terwyl na verloop van tyd die 3de SA Divisie, bedoel vir binnelandse verdediging en besettingsdienste, onder genl-maj Manie Botha, CMG, DTD, tot stand gekom het.

a. Oorlogsterreine en vernaamste gebeurtenisse

Die Suid-Afrikaanse strydkragte het, buite die grense van die Unie, op die volgende oorlogsterreine verskyn:

Oos-Afrika, Junie 1940 — November 1941;

Noord-Afrika, Junie 1941 — November 1942;

Madagaskar, Junie 1942 — November 1942;

Italië, April 1944 — Mei 1945.

Met betrekking tot bogenoemde oorlogsterreine en die verloop van die oorlog kan die volgende datums en gebeurtenisse genoem word:

- 3 September 1939 — Oorlogsverklaring Engeland—Duitsland.
- 10 Junie 1940 — Italië verklaar oorlog aan Engeland en Frankryk.
- 4 Augustus 1940 — Brits-Somaliland deur Italië binnegeval.
- 11 Desember 1940 — Italiaanse neerlaag by Sidi Barrani.
- 22 Januarie 1941 — Australiese eenhede neem Tobruk in.
- 7 Februarie 1941 — Benghazi verower.
- 15 Februarie 1941 — Kismayu verower.
- 26 Februarie 1941 — Mogadishu verower.
- 5 April 1941 — Besetting van Addis Ababa.
- 8 April 1941 — Oorgawe van Massawa.
- 1 Mei 1941 — Duitse troepe beset Tobruk.
- 4 Mei 1941 — Hoofkwartier van die 1ste SA Divisie in Egipte opgerig.
- 19 Mei 1941 — Oorgawe van die hertog van Aosta.
- Oktober 1941 — Die 2de SA Divisie kom in die westelike woestyn aan.
- 27 November 1941 — Oorgawe van Gondar.
- 2 Desember 1941 — Britse troepe in Tobruk afgesny.
- 7 Desember 1941 — Japan verklaar oorlog aan die VSA en Engeland.
- 17 Desember 1941 — Duitse magte val terug in Libië.
- 5 Mei 1942 — Madagaskar binnegeval.
- 29 Junie 1942 — Duitse troepe neem Tobruk in.
- 23 Oktober 1942 — Begin van die Geallieerde offensief in Egipte. (El Alamein).
- 4 November 1942 — Veldmaarskalk Rommel se magte val terug.
- 8 September 1943 — Italië gee oor.
- 6 Junie 1944 — Die 6de SA Pantserdivisie in Rome.
- 29 April 1945 — Die 6de SA Pantserdivisie, in Noord-Italië, verneem van die Duitse oorgawe in dié gebied.
- 8 Mei 1945 — Einde van die oorlog in Europa.
- 15 Augustus 1945 — Einde van die oorlog in die Verre Ooste.

b. *Literatuur*

Daar bestaan 'n groot aantal publikasies, o.m. in die vorm van eenheids-geskiedenis, oor die UVM se aandeel in die Tweede Wêreldoorlog. Sommige van hulle het betrekking op sekere oorlogsterreine, terwyl ander herinneringe van 'n persoonlike aard bevat. Dan is daar ook dokumentêre publikasies, waarvan die inhoud op argivale gegewens gebaseer is. 'n Willekeurige keuse uit dié publikasies is die volgende:

Bob Preller, *My Hond, Die Oorlog en Ek. Die veldtog in Somaliland en Abessinië*, (Kaapstad, 1945).

Carel Birkby, *It's a long way to Addis*, (London, 1943).

George Nicholson, *Spotlight on Springbok*, (Cape Town, 1944?).

W. L. Fielding, *With the 6th Div.*, (Pietermaritzburg, 1946).

Carel Birkby, *Springbok Victory*, (Johannesburg, n.d.).

T. R. Ponsford, *War Record of Union Defence Force Institutes (Y.M.C.A.-Toc H) 1939—1946*, (Cape Town).

J. A. I. Agar-Hamilton, L. C. F. Turner, *Crisis in the Desert May—July 1942*, (Cape Town, 1952).

J. A. I. Agar-Hamilton, L. C. F. Turner, *The Sidi Rezeg Battles*, (Cape Town, 1957).

L. C. F. Turner, H. R. Gordon-Cumming, J. E. Betzler, *War in the Southern Oceans*, (Cape Town, 1961).

Hierdie publikasies word, saam met die voordruk uit die *Offisiële Jaarboek van die Unie van Suid-Afrika* wat onder die titel *Tweede Wêreld-*

oorlog (Pretoria, 1948) verskyn het, genoem as aanvullings op die beknoppte besonderhede wat hier volg.*

c. *Oos-Afrika en Abessinië*

Die *1ste SA Brigade* het in Junie 1940 en onder bevel van brig D. H. Pienaar (later genl-maj, CB, CBE, DSO) in Kenia aangekom. Op 1 November is die hoofkwartier van die *1ste SA Divisie* op Gilgil, noordwes van Nairobi opgerig. Intussen het die *2de SA Brigade*, daar aangekom. Tot op dié tydstip was die toestand in Kenia kritiek aangesien daar slegs twee Britse divisies beskikbaar was om 'n front van byna 800 myl teen Italiaanse aanslae te verdedig.

Die *1ste SA Brigade* is by die *12de African Division* ingedeel met Wajir as standplaas. Italiaanse aanvalle het uitgebrei, behalwe dat hulle die grenspos Moyale in Julie verower en tot Buna, aan die pad van Moyale na Wajir, deurgedring het. Na aankoms van die *2de SA Brigade*, onder brig Buchanan is eersgenoemde brigade na Marsabit aan die rand van die Chalbiwoestyn wat Kenia van Abessinië skei. In Desember het die *5de SA Brigade*, onder brig Armstrong, ook op Marsabit, 'n strategiese pos vanwaar paaie na Moyale, Dukana en El Yibo uitgevurk het, aangekom.

Met die *1ste SA Divisie* nou voltallig, die hoofkwartier is op 1 November 1940 op Gilgil opgerig, en na die geslaagde aanval teen El Wak (16 Desember 1940) was dit duidelik dat 'n oorwig op die vyand verkry is.

Die *1ste SA Divisie* was op dié tydstip belas met die verantwoordelikheid oor 'n frontvak van 250 myl wat van die grens van die Soedan tot Moyale geloop het, terwyl twee Britse divisies die res van die noordelike Keniafront beset gehou het.

Lt-genl sir Alan Cunningham het intussen besluit om die woestyng gebied oor te steek waarin boorgate deur die *SA Genie* geboor is, terwyl Suid-Afrikaanse padbou- en motordienskompanies ook voorbereidende werksaamhede in die grensgebied verrig het.

In Januarie 1941 het Lt-genl Cunningham bevel gegee om deur die Chalbiwoestyn na die grens op te ruk, op 14 Januarie het die *2de SA Brigade* op Dukana saamgetrek, kort daarna is El Yibo en El Sardu beset en op 1 Februarie het die *1e SA Divisie* teen Hobok, El Gumu en Gorai begin opruk, waarop die *2de Brigade* en die *5de Brigade* Mega op 18 Februarie 1941 verower het. Eersgenoemde brigade is vervolgens na Brits-Somaliland en laasgenoemde na Egipte gestuur, terwyl die *1ste SA Brigade* aan die opmars na Addis begin deelneem het. Die brigade tree eers aan die Jubarivier op, verskyn vervolgens in Mogadishu, neem deel aan die stryd om die Mardapas, ruk op na Harar en verskyn op 6 April 1941 in die hoofstad van Abessinië. Van Addis Ababa is opgeruk na Dessie en Amba Alagi waar, op 19 April 1941, die hertog van Aosta oorgegee het, waarop die brigade oor Massawa na Egipte vertrek het.

Van Mei tot November 1941 het die slag om die meregebied gewoed waaraan Suid-Afrikaanse eenhede deelgeneem en die oorgawe van die laaste Italiaanse bolwerk, Gondar, op 27 November gevolg het.

Hiermee was die veldtog in Oos-Afrika en Abessinië geëindig. Dit was 'n veldtog met 'n totale Suid-Afrikaanse gevegsverlies van 270, van wie 73 gesneuweldes.

Op 10 Junie 1940, die dag waarop Italië tot die oorlog toegetree het,

* In 1968 het ook verskyn, Neil Orpen. *East African and Abyssian Campaigns*, (Cape Town — Johannesburg), deel I van die beplande reeks *South African Forces World War II*.

was drie SALM-eskaders reeds in Kenia, waar die eerste lugaanval op Italiaans- Moyale die volgende dag van stapel gestuur is.

Op 16 Desember 1940 is belangrike werk tydens die aanval op El Wak verrig, terwyl SALM-eskaders tydens die krygsverrigtings in Abessinië voortdurend op die voorpunt was.

Na die inname van Addis Ababa is vier SALM-eskaders na Egipte, terwyl die oorblywendes tot die einde van die veldtog die lugruim beheers het. In totaal is meer as 5,000 vlugte onderneem en 'n groot aantal vyandelike vliegtuie vernietig terwyl 79 SALM-gesneuweldes en 5 vermistes te betreur was. Veral tydens die krygsverrigtings by die Juba, in Februarie 1941, het die SALM uitstekende werk verrig.

Dit moet vermeld word dat die SALM reeds in September 1939 met Hawker-, Hartbeest- en Furyvliegtuie, saam met omgeboude J.U. 86's passasiersvliegtuie — met die bewaking van die lewensbelangrike Kaapse seeroete begin is. Ook in Oos-Afrika is aan die begin met veranderde Hawker-, Hartbeest- en Furyvliegtuie, saam met omgeboude J.U. 86's en 'n aantal Fairey Battlebomwerpers begin. Later is moderne vliegtuie aan dié kern toegevoeg.

d. Noord-Afrika

Die verrigtings in Noord-Afrika kan, met betrekking tot die deelname van die UVM en teen die agtergrond van die totale gebeure, soos volg ingedeel word:

- i. Die voorbereidende tydperk : 4 Mei 1941—17 November 1941.
- ii. Sidi Rezegh en die ontset van Tobruk: 18 November 1941—7 Desember 1941.
- iii. Bardia, Sollum en Halfaya : Desember 1941—Januarie 1942.
- iv. Gazala, die verlies van Tobruk : 16 Mei 1942—20 Junie 1942.
- v. El Alamein. Defensief : 29 Junie 1942—14 Julie 1942. Offensief : 14 Julie 1942—10 November 1942.

Aan die hand van bostaande indeling kan o.m. vermeld word dat die *1ste SA Divisie* se hoofkwartier op 4 Mei 1941 in Egipte geopen en die brigades vir die verdediging van die Nyldelta verantwoordelik was. In Junie het hulle na Mersa Matruh opgeruk waar hulle die verdediging versterk en, ten spyte van vervoertekorte en lugaanvalle, met woestynopleiding begin het.

Die *2de SA Divisie* het om en by 20 Junie 1941 in Egipte aangekom, die *1ste SA Divisie* afgelos en vervolgens na El Alamein vertrek om 'n verdedigingstelling te bou wat, sonder dat dit toe vermoed kon word, in Junie 1942 ten tye van veldmaarsk E. Rommel se offensief, goed van pas sou kom vir die Agste Leër.

In November is die *1ste SA Divisie* se hoofkwartier, met die *1ste* en *5de SA Brigades* weswaarts, maar het die wesgrens van Egipte voorlopig nie oorskry nie. Dit was die posisie toe lt-genl sir Alan Cunningham die tweede offensief begin het (18 November 1941) om Tobruk te ontset en Cyrenaica in besit te kry.

Die *1ste SA Divisie* het, as 'n onderdeel van die Britse aanvalsmag, tussen 17 en 18 November die Egipties-Libiese grens oorgesteek met die opdrag om die vyand op Bir-el Gubi aan te val. Terselfdertyd het die *5de SA Brigade* in die rigting van Sidi Rezegh opgeruk met die bedoeling om op 21 November met die garnisoen van Tobruk in aanraking te kom. Die brigade het in 'n verwoede tenkslag, die slag van Sidi Rezegh betrokke geraak, is oorrompel en slegs 'n paar lede het ontkom. Die SA Artillerie het in stelling gebly totdat al die beskikbare ammunisie ver-

bruik was en die vyand ernstige verliese betrokken, maar die oormag was te groot.

Op 22 November het die 1ste SA Brigade opdrag ontvang om na die gevegsterrein op te ruk, maar die brigade was nie in staat om die 5de SA Brigade te bereik nie. Swaar vyandelike aanvalle is afgeweer en daarna is, deurdat veldmaarsk Rommel besluit het om sy pantsermag te versprei, die Agste Leër in staat gestel om die offensief voort te sit. Op 27 November het die Nieu-Seelandse Divisie in aanraking met die garnisoen van Tobruk gekom, terwyl die 1ste SA Brigade die volgende dag opdrag ontvang het om na Sidi Rezegh op te ruk om by genoemde divisie aan te sluit. Die vyand het die Nieu-Seelanders uit Sidi Rezegh verdrywe en op 1 Desember het die Suid-Afrikaners, wie se artillerie herhaaldelik in gevegte betrokke was, na die suide teruggetrek om op 20 Desember na Egipte terug te keer.

Vervolgens het die 2de SA Divisie, wat deur die 2de SA Brigade versterk is, in gevegte om die besit van Bardia, Sollum en Halfaya betrokke geraak, nadat die 3de SA Infanteriebrigade reeds op 16 Desember 1941 'n aanval op Bardia geloods het. Op 31 Desember het genoemde brigade, gesteun deur ander eenhede, weer tot die aanval oorgegaan. Op 2 Januarie 1942 het Bardia oorgegee, op 12 Januarie is Sollum beset, terwyl die oorgawe van Halfaya op 17 Januarie 1942 gevolg het. Hierdie aanslae het die Suid-Afrikaners 500 man gekos, terwyl ongeveer 14,000 krygsgevangenes in hul hande geval het.

Met 'n nuwe aanslag deur veldmaarsk Rommel in aantog, het die geallieerdes besluit om die Gazalalinie te versterk waarvan die noordelike sektor vervolgens deur die 1ste SA Divisie beset is, terwyl die 2de SA Divisie op 27 Maart Tobruk oorgeneem het.

Die Duitse offensief het op 26 Mei gevolg. Die 1ste SA Divisie was in gevegte betrokke, op 14 Junie het die verlies van Knightsbridge gevolg. Tobruk, waar genl-maj H. B. Klopper, DSO, in bevel was, het op 20 Junie in vyandelike besit gekom en ongeveer 25,000 verdedigers, insluitend meer as 10,000 lede van die 2de SA Divisie, is krygsgevangene geneem.

Op 21 Junie het die 1ste SA Divisie opdrag ontvang om na El Alamein terug te keer waar alles in gereedheid gebring is om die aanvaller in sy opmars in die rigting van die Nyldelta te probeer stuit. Defensiewe gevegte het van 29 Junie tot 14 Julie plaasgevind, terwyl daar op laasgenoemde dag 'n kentering gekom het. Op 30 Augustus het veldmaarsk Rommel sy finale aanslag op die Nyldelta geloods wat deur genl Montgomery, wat die bevel oor die Agste Leër oorgeneem het, op 3 September 1942 afgeslaan is.

Die groot El Alameinoffensief is op 23 Oktober 1942 geloods. Suid-Afrikaanse artilleriegeskut het aan die artilleriespervuur deelgeneem en daarna was die 1ste SA Divisie een van die vier aanvalsdivisies. Op 2 November het, nadat die doelwitte van die eerste fase bereik is, die tweede fase van die offensief gevolg waaraan o.m. deur Suid-Afrikaanse pantserregimente deelgeneem is waarvan sommige verteenwoordigers op 12 November 1942 weer in Tobruk sou verskyn.

Altesame was die 1ste SA Divisie meer as twee jaar in aksie toe besluit is om die Suid-Afrikaners aan die begin van 1943 na die Unie in te skeep. Daarna is, met betrekking tot die Middelandse Seegebied, die Unieverdedigingsmag deur die SALM en eenhede van die Suid-Afrikaanse Genie verteenwoordig.

In Noord-Afrika is 23,625 verliese, van wie ruim 2,100 gesneuweldes,

3,928 gewondes en 14,247 krygsgevangenes, deur die Unieverdedigingsmag gely.

Behalwe dat die SA landmag 'n belangrike rol in Noord-Afrika gespeel het, moet die SALM in dieselfde verband genoem word. Die eerste eskaders het in April 1941 in Egipte aangekom, in Mei is deelgeneem aan die ontruiming van Kreta en die poging om Tobruk te ontset, en in 1941 het SALM-eskaders altesame ruim 5,700 vlugte uitgevoer en meer as 100 vyandelike vliegtuie vernietig. By die terugtog van die Agste Leër van Benghazi na Gazala en die daaropvolgende gebeurtenisse het die SALM die landmag steun verleen en in Julie 1942 is meer as 2,300 gevegsvlugte onderneem. Elf SALM-eskaders het, — voor die laaste slag van El Alamein, — aan die offensief deelgeneem en in totaal is daar in 1942 meer as 19,000 gevegsvlugte geboek, terwyl ruim 160 vliegtuie vernietig is. Op 12 Mei 1943 het eskader no 21 aan die laaste aanval in Noord-Afrika deelgeneem.

Tydens die krygsverrigtings in Noord-Afrika het die SALM oor 'n maksimum van elf eskaders beskik, byna 34,000 gevegsvlugte uitgevoer en 342 vliegtuie vernietig.

e. Madagaskar

Terwyl die stryd in Noord-Afrika met wisselende sukses gevoer is, het Japan in Desember 1941 tot die oorlog toetree.

Ten einde moontlike gevare, veral ten opsigte van die ooskus, as gevolg van hierdie toestand die hoof te kan bied, is die beskikbare magte in die Unie in Junie 1942 in gebiede, tw die binnelandse- en die kusgebied gereorganiseer. Verdedigingswerke in hawens en patrolliedienste langs die kus is versterk en 'n veldmag in Oos-Transvaal op die been gebring.

'n Aantal van hierdie maatreëls is, nadat die moontlikheid van 'n sodanige bedreiging nie meer bestaan het nie, buite werking gestel en met betrekking tot die gebiedsindeling is besluit om na die ou, bestaande militêre indeling in kommandemente terug te keer.

Dit dien verder vermeld te word dat, met ingang van 23 September 1942, die Rhodesiese strydkragte onder bevel van die Unie gekom het en dat, as 'n deel van die oorlogsmaatreëls teen Japan, 'n UVM-kontingent na Madagaskar gestuur is, daar aan die krygsverrigtings deelgeneem het en in Desember van dieselfde jaar, nadat geringe verliese gely is, weer na die Unie teruggekeer het.

f. Italië

Terwyl die SALM, die SA Genie en ander eenhede nog aan die stryd in Noord-Afrika deelgeneem het, is — onder bevel van genl-maj W. H. Evered Poole, DSO, (later CB, CBE, DSO) — die *6de SA Pantserdivisie* in die Unie georganiseer. Veterane van die 1ste SA Divisie, honderde Suid-Rhodesiërs en rekrute het by dié divisie aangesluit wat, gestig op 1 Februarie 1943, aan die einde van April van dieselfde jaar na Egipte vertrek het.

Na 'n opleidingstydperk van ongeveer 'n jaar het die divisie, bestaande uit die *11de* en die *12de gemotoriseerde brigades* en ondersteuningswapens in Taranto, Italië, aangekom. Eersgenoemde brigade, wat in die Cassino gebied opgetree het, is aan 'n Nieu-Seelandse divisie toegevoeg.

Die verdere Suid-Afrikaanse militêre verrigtings in Italië kan soos volg ingedeel word:

- i. Die opmars na Florence.
- ii. Die krygsverrigtings in die Appenynne.
- iii. Die deelname aan die offensief in die Povallei.

Na gevegte op 3 Junie 1944 het die divisie op 6 Junie deur Rome opge-

ruk. Op 12 Junie is 'n sterk stelling by Bagno Regio oorweldig en 'n week later is op sterk Duitse weerstand in die Trasimenolinie gestuit. Swaar gevegte het gevolg en op 5 Julie was die divisie by die Hildelinie. Die opmars is op 15 Julie hervat, die divisie het die Chiantiheuwels, suid van Florence, bereik en na hewige gevegte is die belangrike stad op 4 Augustus ingeneem. Tot op dié dag het die aantal Suid-Afrikaanse ongevallen 2,100 bedra.

Nadat die divisie 'n paar weke in Siena vertoef het om van die voorafgaande hewige gevegte te herstel, het — nou onder bevel van genl Mark Clarke (Vyfde Leër) — die opmars na die Appenynne begin. Op 1 September het die divisie die Arno oorgesteek om kort daarna teenoor die Gothiclinie te staan te kom. Hewige gevegte het veral in Oktober gevolg toe die Monte Stanco en die Monte Salvaro aangeval is.

Deur weersomstandighede, met die winter in aantog, het die krygsverrigtings hoofsaaklik tot patrolliebedrywighede beperk gebly. Reorganisasie en 'n rustyd het gevolg, waarop die Vyfde Leër sy offensief hervat het. Tydens die gevegte wat gevolg het, het die Suid-Afrikaners hul uitstekende reputasie gehandhaaf. Op 24 April het hulle by die Porivier gestaan, op 2 Mei 1945 het die Duitse magte in Italië oorgegee en op 8 Mei het die oorlog in Europa tot die verlede behoort.

In Italië het die totale aantal Suid-Afrikaanse ongevallen 5,176 bedra. Onder hulle was 753 gesneuweldes.

Terwyl daar in bogenoemde kort oorsig melding gemaak is van die 6de SA Pantserdivisie moet onthou word dat dié Suid-Afrikaanse eenhede wat nie in divisieverband aan die Italiaanse veldtog deelgeneem het nie, in totaal gelyk gestaan het aan die sterkte van 'n divisie. Onder hulle was die *SA Genie*, terwyl besondere vermelding gemaak moet word van die *62ste Tonnelboukompanie* wat meesterlike ingenieurswerk met betrekking tot die Appenintunnel, tussen Prato en Bologna, verrig het. Besondere vermelding verdien ook die SALM se optrede. Agt eskaders was in Sisilië saamgetrek om die inval in Italië te dek, SALM-eskaders het die opmars in Italië ondersteun, SALM-vliegtuie het o.m. verkenningsvlugte bo Joego-Slawië uitgevoer en die aanval op die Gothiclinie ondersteun, terwyl ander swaar verliese gely is toe tussen 14 en 17 Augustus 1944 probeer is om voorrade vir die Poolse binnelandse strydkragte bo Warschau af te gooi.

Vermelding verdien o.m. ook die optrede van die SALM vanuit Palestina, die verskyning van 'n eskader by Gibraltar en die samewerking tussen die Britse vloot en die SALM met betrekking tot Korsika.

18

ANDER WERKSAAMHEDE VAN DIE SALM

Waar die SALM tydens die Tweede Wêreldoorlog oor 'n uitgestrekte gebied opgetree het, moet onthou word dat daar aan ons kuste ook 'n belangrike taak uitgevoer moes word. Vanaf die begin van die oorlog het die SALM ons handelsroetes bewaak, terwyl een eskader van 1943 tot midde 1945 in Wes-Afrika gestasioneer was.

SALM-vliegtuie het ook verkennings- en kusvlugte voor en ten tye van die krygsverrigtings teen Madagaskar uitgevoer.

Belangrik was ook die troepe — en voorradevervoerdienste tussen die

Unie en die verskillende gevegsfronte, terwyl ook 'n groot aantal repatriasievlugte onderneem is.

Ten slotte moet daar nog melding gemaak word van die gesamentlike lugopleidingskema ten opsigte van RAF en SALM-personeel in die Unie. In totaal is op dié wyse ruim 33,000 personeellede, van wie ruim 12,000 tot die SALM en meer as 20,000 tot die RAF behoort het, op Baragwanath, Kimberley en ander sentra opgelei. Op 'n sekere tydstip was daar 36 opleidingsinrigtings in ons land.

19

DIE SUID-AFRIKAANSE SEEMAG

Daar is reeds vermeld dat na die oprigting in 1940, van die Verdedigingsmag ter see, op 1 Augustus 1942 die *Suid-Afrikaanse Seemag* in die lewe geroep is. Aan die jongste toevoeging van ons weermagsdele is die verdedigingstaak van ons kuste toevertrou.

In Mei 1940 is met mynveërswerk begin, terwyl in Januarie 1941 'n flotielje duikbootjagvaartuie in Alexandrië (Egipte) aangekom het. Na verloop van tyd was daar vier duikbootjagvaartuie, agt mynveërs en een bergingskip in die Middelandse See.

In ons eie waters is tydens duikbootoffensiewe opvarendes van getorpedeerde skepe gered, terwyl konvooe begelei is en twee skepe ons seemag in die Ooste verteenwoordig het. Teen die einde van die oorlog is 'n drietal fregatte aangeskaf waarmee die grondslae van ons teenswoordige *Suid-Afrikaanse Vloot* gelê is. 'n Aantal Suid-Afrikaners is na die Britse vloot gesekeundeer, lede van die *Suid-Afrikaanse Vroue-Seemaghulpdiens* het vaste verdedigingswerke beman en op dié wyse is deeglike fondamente gelê waarop in die na-oorlogse jare voortgebou is.

20

DEELTYDSE LAND-EN SEEMAGEENHEDE

Terwyl Suid-Afrikaners buite die grense van die Unie bedrywig was, het die land se tuiswag, in die vorm van deeltydse eenhede, belangrike werk in die binneland verrig.

Kort na die uitbreek van die oorlog is deur oud-lede van die UVM die *Verdedigingsopleidingsvereniging* gestig, terwyl in Oktober 1940 die *Nasionale Vrywilligerbrigade* tot stand gekom het.

In Februarie 1941 het NVB-eenhede in die kusegebiede na die *Kusverdedigingskorps* oorgegaan, terwyl in Mei 1940 die Kamer van Mynwese die *Mynwesebrigade*, hoofsaaklik 'n genie-eenheid, opgerig het. Lede van dié brigade het later tunnelbou aan die spoorlyn tussen Palestina (vandag Israel) en Sirië onderneem.

Op die platteland het in Oktober 1940 die *Nasionale Reserwevrywilligers* tot stand gekom wat op 'n sekere tydstip oor meer as 27,000 lede beskik het.

Dan was daar die *Suid-Afrikaanse Seemag (Reserwe)* en die *Suid-Afrikaanse Vestingartillerie*.

OORLOGSUITGAWES

Die Tweede Wêreldoorlog het die Unie miljoene gekos. In die boekjaar 1939—1940 was die totale uitgawes meer as £5 miljoen (R10 miljoen), in 1940—1941 byna £55 miljoen (R110 miljoen), in 1941—1942 meer as £70 miljoen (R140 miljoen), in 1942—1943 meer as £91 miljoen (R182 miljoen), om in 1943—1944 tot meer as £97 miljoen (R194 miljoen) te styg en tydens die boekjaar 1944—1945 'n rekordbedrag van £105,905,358 (R211,810,716) te bereik.

Die groototaal het £425,570,942 (R851,141,884) bedra terwyl in die vorm van voorsienings, tw bedrae wat deur die parlement gestem is, en deur ontvangste en betalings deur ander regerings 'n groototaal van £531,791,761 (R1,063,583,522) bereik is.

DIE DEELNAME AAN DIE BERLYNSE LUGBRUG

Nadat die Tweede Wêreldoorlog tot die verlede behoort het, het die UVM in 1948 vir die eerste maal weer in die buiteland begin optree as gevolg van wrywings tussen die besettingsmagte van Berlyn. Terwyl die Russe geregtig was om beheer oor burgerlike verkeer uit te oefen wat van die weste na Berlyn gekom, het hulle aan die begin van 1948 besluit om Brits- en Amerikaansbeheerde treine uit die weste te belet om Berlyn binne te kom. Op 20 Maart 1948 het dit tot 'n breuk tussen die lede van die geallieerde beheerraad gekom toe die Russiese militêre goewerneur uit die vergadering gestap en nie weer teruggekeer het nie. Die verkeersbeperkings het tot die middel van Junie 1948 voortgeduur en dit was op dié tydstip dat genl-maj A. G. Wedemeyer, om chaos te voorkom, aangerai het om die verbinding tussen Berlyn en die weste met behulp van vliegtuie te herstel. Op 5 Junie 1948 het die RAF met die latere lugbrug begin wat tot 'n grootskaalse onderneming uitgegroeï het waarby 50,000 persone betrokke was. Die Unieregering het besluit om hulp te verleen en in September van dieselfde jaar 31 SALM-lede onder bevel van maj D. H. van der Kaay na Europa gestuur.

Die SALM het met Dakota's, verstrek deur die Britse Lugmag, vanaf Lübeck opgetree, 1,240 vlugte tussen 16 Oktober 1946 en 5 April 1949 onderneem en ruim 4,100 ton voorrade soos steenkool, lewensmiddels, metaal, skoene, sigarette en koerantpapier, masjinerie edm na Berlyn vervoer en soms persone teruggeneem.

Op hierdie wyse het Suid-Afrika, getrou aan die weste, daartoe bygedra dat die beoogde Russiese blokkade van Wes-Berlyn misluk het.

Op 10 Julie 1951 het die toenmalige burgemeester van Wes-Berlyn, prof. E. Reuter, die bekende Lugbrugmonument op die Tempelhoflughawe ont-hul as 'n bewys van dankbaarheid en erkentlikheid teenoor hulle wat o.m die moraal van die Wes-Berlyners en die westelike deel van die vooroorlogse Duitsland op 'n merkwaardige wyse gesterk het.

In *Kommando* se gedenkuitgawe van die *Suid-Afrikaanse Weermag* (Junie 1962) is met betrekking tot dié episode verklaar:

Die Russe was in hulle ekspansiedrang voorlopig in Berlyn gestuit, maar dit sou nie lank duur voordat dit aan 'n gans ander uiteinde van die aarde weer sy kop uitsteek nie — hierdie keer in Korea.

23

DIE SA VLOOT

DIT verdien vermelding dat die benaming *Suid-Afrikaanse Vloot* in Januarie 1951 ingevoer is en dat in 1957 die bekende vlootbasis Simonstad, wat in 1898 deur die Kaapse regering as 'n permanente vlootbasis aan Brittanje gegee is, deur SA Vloot oorgeneem is.

In die daaropvolgende jare is verskeie nuwe skepe aangekoop en op dié wyse het die jongste weermagsdeel nie alleen sterk begin ontplooi nie, maar terselfdertyd ook aanmerklik daartoe bygedra dat die oë van baie jong landgenote vandag seewaarts gerig is en dat die Republiek se oorlogsvloot aanhoudend in slaankrag toegeneem het.

24

KOREA

Die geskiedenis van die Koreaanse konflik gaan terug na die oorgawe van Japan op 15 Augustus 1945 toe die Russe dié deel van Korea noord van die 38ste lengtegraad beset het, nadat die Amerikaners 'n paar dae vroeër die suidelike deel van die land binnegetrek het.

In 1948 het Suid-Korea 'n republikeinse bewind onder president Syngman Rhee geword. Rusland het die nuwe staat nie erken nie en in Noord-Korea die Kommunisties-geïnspireerde Demokratiese republiek daargestel.

Grensinsidente het begin voorkom en op 25 Junie 1950 het Noord-Korea se gewapende magte Suid-Korea binnegeval.

Die VVO wat hom reeds vroeër met die aangeleentheid bemoei het, het nou met 53 ledestemme besluit om die suidelike staat te help om die invallers te verdrywe, 'n besluit wat deur Rusland en sy satellietstate verwerp is. Op dié wyse het die *Koreaanse oorlog (1950—1953)* ontbrand. Die VSA het die grootste las op sy skouers geneem terwyl die regerings van 22 ander state, waaronder die Unie van Suid-Afrika, ook gewapende hulp verleen het.

Daar is besluit om 'n SALM-eskader na Korea te stuur en vrywilligers van die Staande Mag het 2 Eskader, bekend as die *Flying Cheetahs*, van personeel voorsien. Op 25 September 1950 het die lede van die eskader van Pretoria vertrek, op 4 November per skip in Yokohama aangekom om vervolgens hul opleiding met betrekking tot die gebruik van Amerikaanse vliegtuie te ontvang.

Op 19 November 1950 het die manne van komdt S. van Breda Theron, DSO, DFC, AFC, die eerste vlug in Amerikaanse Mustangvliegtuie onderneem. Tot die wapenstilstandsondertekening, op 27 Julie 1953, het die Suid-Afrikaanse eskader, wat met Sabres toegerus was, meer as 2,000 operasionele vlugte onderneem.

Teen die einde van 1953 het die eskader na die Unie teruggekeer. Altesame het 256 offisiere en 555 manskappe aan die krygsverrigtings deelgeneem. Lede van die eskader het tot die einde van 1952 meer as 10,000 krygsvlugte met Mustangvliegtuie uitgevoer en hulle het altesame 270 dekorasies ontvang.

Twaalf eskaderlede het gesneuwel, dertig is vermis en vier gewond.

25

ONS TAAK

Sedert die Koreaanse oorlog het die wêreld nog voortdurend groot en ingrypende veranderings ondergaan en het aanhoudende onrus 'n kenmerk van die na-oorlogse wêreldbeeld geword.

Spanning het, ook na die einde van die Tweede Wêreldoorlog, in verskeie dele van die wêreld bly voortbestaan. Nuwe spannings het tot nuwe gewapende konflikte van verskillende afmetings gelei.

In Asië, ons eie wêrelddeel en elders het die wêreldkaart verander.

Ons land het in 1961 die status van 'n vrye en onafhanklike republiek verwerf. Hierdie nuwe status stel, ook waar die verdedigingsaangeleenthede betref, nuwe eise aan almal. *Die grootste verpligting is ongetwyfeld dié om, behalwe die erwe van die vaders, ook ons tradisionele vryheid en ons staatkundige onafhanklikheid te behou.*

'n Sterk en op 'n moderne grondslag geplaaste Suid-Afrikaanse Weermag, gebaseer op die beginsel van persoonlike diensplig, is die beste waarborg om staande te bly te midde van die storms van die tyd waarin ons lewe. Die Suid-Afrikaanse militêre beleid is 'n beleid van verdediging, nie van aggressie nie.

Dit is 'n beleid wat doelbewus gerig is op die handhawing van ons tradisionele lewenswyse.

Dit staan in die teken van 'n volk wat bewus is van sy plig en sy roeping, van 'n volk aan die suidpunt van Afrika, in 'n vrye republiek ongehinderd dié taak wil uitvoer wat eeue gelede — as 'n deel van 'n besondere plan — deur die Leier van die Leërskare aan hom opgedra is.